Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 17 ЯНВАРЬ, 1980 ШУ. ● № 8 (6139). ● Мах 2 кепиг.

АГИТПУНКТ

Берригача вай мехка санна Нохч-ГІалгІайчохь а шеррех масса оагІорахьарен кийчон болх беш ба союзин а автономин а республикай Лаккхехьарчен моттигерчен Советашка 24 феврале хургдолча хоржамашта. Цунца дувзаденна доккхий декхараш хьалхашка эттад тахан нахь юкъе беча берригача агитационно-массови балха бокъонца дола кхуарчаш хинна дІаотта езача агитпункташта. Республика предприятешка, колхозашка, совхозашка, учрежденешка болх беш я массазара а хІаьта ниттта хаина вІашагІъекха а бІаьш агитпункташ.

Ньаьха безам тІеІорбоалта тайпара дика кийчъъа а харжархошта юкъе шерра чулоацам бола болх беш а я город Грозне кооперативни техникумера, химиккий культура Дворецера, город Назрана № 14 йолча профессионально-техническа училищера, Орджоникидзевски станица «Победа» колхозера, дукха кхьйола агитпункташ. Уж санаргІата я, цига хан-ханнахьа дежурство делаеш агитатораш хул. Безам болчоа деша керда газеташ, журналаш, хоржамех дола литература, хьажа телевизор, ладугІа радио, кхьдараш да. Долаш да СССР, РСФСР, НГІАССР Конституцеш, Лаккхехьарча а моттигерча а Советашка хоржамаш дерах дола Законаш. ХІаьта керттердар — нах ІимерзатІаац, наст-наста царна беламе хета мероприятеш чакхйоах, хаттарашта жоаш тел, консультацеш а бахке специалисташ хул.

Цул совгІа, нах бахача кварталашка дІа а ухаш царна КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеех, «Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьарча» соцамах, СССР кердача Конституцех, вай партеи наччахьалкхени чурчен арахьарчен политиках лаьца беседаш еш хул агитатораш, политинформатораш.

Геттара бакъахьа даь хІама да агитпункташка къоначa харжархой нкубаш вІошагІъекхачар лаьр. Духхьвинха кхаж тоссаргболчарна эшаш дола гІо даьра, кхетам балара пайдане гІулакх да из.

Цунца цхьана белгал да баьхача далан вай цу дакъе ладарло ераш. Кхьметтел дІадаха кІира лолалуш шоай агитпункт болх бара хьа ца сІлаш Іеш яр Гудермесски ремонтно-гІишлошъеча управлене партоорганизаци. Техкача цу тайпара къайла лотта агитпункташ кораргыл хІара районе. ХІаьта моттигаш кийслу агитпункташ чуйола цІенош тотта, тиша, шийла долаш, тІера в чура а уж лозунгашца, тІахьехамашца, кхьдерашца лерттІа кийчдаьза долаш.

ХІаьта хулаш да укх тайпара кхоачамбоацараш е. МагІалбика № 18 йолча юкъерча школерча агитпункта тІачІоагІьъ АТП, РСУ санна йола массеxx организаци я, бахьда, укхаза болх бераш школера агитатораш мара бец.

Из нитта кийслургдоцар, нагахьа санна цу коллективаш партийни организацешка, боахама кулгалхошка цу деша боаггІаш бола ;тоерхІам беш баларе.

Дукханахьа хІанз а оарцагІбьнннабак агитпункташ балха планаш оттаяра, агитаторий списках кердаьхаац, шоей хан-ханнахьа дежурство леладелга, нах бахача кварталашка беседаш ёлга царгара хьадехац. Из нитта нийслу цу балха хадданза лостам лушн агитаторашца цу даьхье боаггІаш бола болх бешн йоаца партийни организацеш йолча моттигашка.

Иштта ледарлю еш болчаргара кхы хьем ца баш доагІар хьадеха деза карте райкомашка, горкомашка. Уж гІулакхаш инструктивни совещанеш, семинарашка, бюрой заседанешка дийцача пайдане хургда.

Геттара бакъахьа хургда, наха безаме а хеташ дакъа лоаца, хаттарийн чопийн сайренаш, дагахьара журналаш, къоначa харжархой сайренаш, революце, тІема, къахьегама ветеранашца вІашагІкхетараш санна йола мероприятеш наст-наста чакхйоахилга Іалашдой.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча мехка, республикана, шоай района карагІдаьннарехи де лерхІарехи, Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени чурчен арахьарчен политиках хоамаш дара чІоагІа маьхера хІама да кулгалхоша нах бахача дІа а ухеш царца вІашагІкхетараш чакхдоахилга. Цу гІулакхо нитта йиш хулийт наха дагалаттараш, цар уйлаш, эшараш дикагІа довзийта, цу хьанъехьа де доагІар тІахьа ца довзиклаш кхоачашделга хьадеха.

Хоржамашта хетабаь беш бола берриган организаторски политически болх тІаберзабаь хила беза 1980 шерен еррнгача пятилеткаш задакеш ханал хьалха кхоачашъяра, производства эффективности балха дикали айира а вай баьтча В. И. Ленин ваь 110 шу дизара юбилейна толамашца накъадахара а лоаттаю социалистически яхь цхы а лакхагІча боарам тІа яккхара, социалистически демократи, советски вахара хьисап къаьта дІадовзийтара.

Керда коталонаш йоах

ИттлагІча пятилетка чакхдаьнна шу дикача производственни хьокхамашца белгалдаьккхар «Красный молот» завода коллективо. КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленума решенеш чІоагІа къоабалъ тІа а ийца, кийчъю продукци дикагІа, дукхагІа хилийтара, цунга дІалодар кІезигдара, къахьегама овсарле лакхъяра тІатеІІа къахьегаш я из. Цу гІулакхах дика ка йоалаш къахьег иов. Бакиновa кулгалдеча № 1 йолча цеха коллективо.

Цеха болхлой къахьегаш ба 1981 шера чотах. Эггара хьалхарчарца пхе шера план кхоачашъерех ба мастераш Ильясов, Безруков нерте латта болхлой. Цар кийчъеча продукцена паччахьалкхен дикала Знак еннай.

* * *

Дукха болхлой ба Грозненски «Автоспецоборудование» яхача заводе шоай тамагІа а долаш продукци кийчъеш. Царех ва комсомолец Сатыбаев, токараш, коммунистически къахьегама ударникаш Мусаев, Руденко, кхыбараш. Эггара хьалхарчарца пхе шера план кхоачаш а я. хІара сиепагІа нормаш юкъера лаьрхІача 150 — 180 процент кхоачашъеш къахьег цар.

* * *

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна спіленца, накъабехара шерра социалистически яхь йоаржаный Грозненски макаронни фабрика болхлоша. Яхье баьннараша дикача толамашца чакхдаьккхар пятилетка дикагІа шу. Паччахьалкхен планая совгІа арахийцар цар 70 тонн макаронни изделеш. Кхы а дикагІа болх беш дІадоладьд цар пятилетка тІехьера шу. Январь бетта хьалхарча итт ден задани тІехкхоачашъльй цар.

Социалистически яхье хадданза хьаха а латташ, башха дика производственни хьокхамаш доахаш хиларца белгалъяьнна я Ореховас. Мульное кулгалдеча бригадай коллективаш. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга кхачалехьа пхе шера план кхоачашъяре шоаш декна доги ханал дукха хьалха чакхдаьккхад цар.

Х. АБАЕВА.

Хьайбай боахама — дукхагІа терко

Грозненски района «Юбилейный» совхоза доярка юкъе яьрчача социалистически яхье хьахале йоахаш хьайоагІа Хожбахмадова Закият. Итт шу да доярка йолаш цо совхозе къахьега. Тхьаь шинь ст ба Закията лелабеш. Шерра-шера доахангара хьайоахха шура алсам а йоахаш дика къахьегама толамаш доах хьинар долча доярках. ДІадахача шера хІара ше лелабеча Іаттагара 4794 килограмм шура яьккхай Закията, плани декхари дикка тІеххкоачаш а деш. Из 644 килограмм дукхагІа я 1978 шера яьккхачул. Шин хьокхамаш лох ца долийташ къахьег Хожбахмадовас укх пятилетка тІехьарча шера а.

Толамаш доахаш хьайоагІача доярки доккха сий даьд: Къахьегама ЦІеча Байракха ордени, Ленински юбилейни медали, вІашта кхаь шера РСФСР кхачай промышленноста Министерства коталон Знаки еннай цунна.

СУРТА ТІА: Хожбахмадова Закият.

И. ПЛИЕВА сурт.

Декхараш кхоачашдаьд

ХІара шерра-шера хьайбай продукци алсамйоахаш хьабоагІа Грозненски района «Юбилейный» совхоза фермера къахьегамхой. ДІадахача шера хІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 3360 килограмм шура яьккхай цар. Из 205 килограмм дукхагІа я лурчагІа яьккхачул. Паччахьалкхенна планал совгІа дІачуенна шура цхьа бІаьн ах бІаьн тоннага дІакхоат.

Уж доккхий толамаш даха аьттув баьннаб цар совхоза механизатораша лакха дикал йола доакъар Іалашдарах, зоотехнически бокъокаша лохача тайпара хьайбаш кхоабаш а церна Іунал деш а фермера скотникаш хиларах. ГІулакхаш дика дарах белгалбьннаб скотникаш Арсемиков Салаудя. Дагаев ІаддалвохІаб, Умаров Абубакар. Фермерча коллектива кулгалдеш ва Дзангиев Магдан. Бехк боаккхилга йоацаш, кхоачашду цо ший декхараш. Хьайбаш леладара ший товлал лакхъяра Горски юртбоахама института зоотехнически факультете дешаш а ва Магдан.

Шоай декхараш толамца кхоачашду доярочаша. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Хожбахмидова Закията.

ДІадахача шера шийгарча тхьаь шиш Іаттах хІаранетара 4794 килограмм шура яьккхай цо, плани тІаййца декхари дикка тІеххкоачаш а деш. ШоллагІа моттиг яьккхай хІара Іаттагара 3932 килограмм шура яьккхача Ушиева Мизанас. Дикача толамаш даьхад кхо эзари ах эзари килограмм шура яьккхача Магомадова Іабидатен Самбиева Ровзанен. Кхы а доярка ба совхоза ферме кхо эзар килограммал тІехбаьнна.

Хьайбашкара йоаккха шура лох ца йолийташ къахьегаш ба доярки укх Іан деношка а. Шоашта хІанз хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаш и даь деддерголаш ба ферма къахьегамхой В. И. Ленин ваь 110 шу дизара юбилей.

С. АУШЕВ.

Хьайбаш леладерий толам

ИттлагІча пятилетка дикагІча шера дика толамаш даьхад Грозненски района «Кулаpинский» совхоза хьайбаш леладераша. ПланагІа 1650 тонн йолаш паччахьалкхена дІаеннай 1759 тонн шура. ТІехкхоачашъьй дулх дохкара план а. ПланагІа 80 тонн долаш цар дехка дулх 146,6 тонн да.

Тхьаь йиъ доярка я фермашка къахьегаш. Цхьаккха а яц церех плани тІайица декхари кхоачаш ца деш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Абакарова Курдес. ДІадахача шера хІара ше лелабеча Іаттагара 3772 килограмм шура яьккхай цо планагІа 2900 килограмм йолаш. ХІара Іаттагара кхоъ ахи эзар килограммал совгІа шура яьккхай, дикка плен тІеххкоачаш а еш, дояркаша Джамбулатова Набе, Шахгириева Язмана, Гадаева Зугена, Сурхаева Мислаата, Акаева Еситас.

Фермай коллективашта юкъе яьржача яхье хьалхале яьккхай Кадырова Яхас кулгалдеча коллективо. Шоаш кхоабача шиш бІаьи тхьаьи барайтта Іаттах хІаракетара юкъера лаьрхІача 3222 килограмм шура яьккхай цар, дикка плен тІеххкоачаш а еш. Абдулазиев Султана кулгалдеча коллективо план тІеххкоачаш а яь хІара Іаттагара 317 килограмм шура дукхагІа яьккхай.

Шоай хьокхамаш лох ца долийташ къахьегаш ба совхоза хьайбаш леладераш укх Іан а. Соахка цу хааарчул дукхагІа я цар доахангара йоаккха продукци. Тешшаме да Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара юбилей совхоза хьайбаш леладераша дикача толамашца евергхилар.

А. СУЛТАНОВ.

24 февраль — Советашка хоржамаш

ХАЛКЪА БОККХА ТЕШАМ

Къахьегамхоша РСФСР, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча, моттигерча Советашка депутаталла харжа кандидаташ уттабу. Коммунистически партеи Советски паччахьалкхени чура а арахьара а политика дег тІара могаю, иттлагІа пятилетка толамца кхоачашъе цоаш кийча болга дІахойт хоржамашта хьалхарча собранешкеи окружной совещанешкеи.

Безаме чакхъьлар КПСС обкома политически дешара ЦІагІа хинна хоржамашта хьалхара окружной совещани, Ленински района № 953 йолча хоржамий округа къахьегамхой вйкалаш гулбеннабар укхаза. Къамаьл де дош дийхар «Автоспецоборудование» завода парткома секретара Л. В. Кончаковас.

— Тха завода коллективо массара раьза а волаш РСФСР Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаваьв СССР кхьча мехкашцарча гІулакхий Министерства коллеге член, Российски Федераце кхьча мехкашцарча гІулакхий министр Ф. Е. Титов, — аьлар цо. Гулбеннарашка из кандидатура хьаллоацилга дехаш къамаьл дир оратора.

Къамаьлаш даьча Грозненски мехкдаьтта института студентка Л. С. Басхановас, М. Ю. Лермонтова цІерагІча театра артиста В. Н. Оглоблина, «Родина» совхоза бригадира Т. П. Исуповас, кхыбараша массане а раьза болаш хьаллаьцар из предложени.

№ 953 йолча Ленински хоржамий округе гІолла РСФСР Лаккхехьарча Совета депутаталла **Титов Федор Егоровичага** ше харжийта дехар дир совещане гулбеннараша.

Хоза кийчъьяр Гудермесски локомотивни депо цІе уголок. Укхаза хилар хоржамашта хьалхара собрани. Къамаьл даьча локомотивни депо машиниста КПСС Гудермесски горкома члена Н. З. Антипенкос слор НГІАССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков Российски Федераце Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат оттаве предложени. Гулбеннараша массава раьза а юлаш хьаллаьцар из предложени.

Собрание дакъа лоацаш хиннараша массане соцам тІаийцар: № 956 йолча Гудермесски хоржамий округе гІолла РСФСР Лаккхехьарча Совета депутаталла харжа Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **Боков Хьамзата Хьажбикар** кандидат оттаве.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш дара № 35 йолча Краснофлотски хоржамий округерча къахьегамхой вйкалий хоржамашта хьалхара совещани хилар № 35 йолча юкъерча школе. Цу округе гІолла депутаталла харжа кандидат оттаьй станци Грозне оператор Л. Н. Гончарова. Из предложени массава раьза волаш мота а еш № 35 йолча Краснофлотски хоржамий округе гІолла НГІАССР Лаккхехьарча Совета депутаталла **Гончарова Людмила Николаевнайга** ше харжийта дехар дир совещане хиннараша.

№ 50 йолча Ильичевски хоржамий округерча къахьегамхой вйкалий хоржамашта хьалхара совещани хилар Артема цІерагІча клубе. Цу округе гІолла депутаталла харжа кандидат облсовпрофа председатель **Беляев Олег Семенович** оттаваьлта дийцар, иштта цунга № 50 йолча Ильичевски хоржамий округе гІолла НГІАССР Лаккхехьарча Совета депутаталла ше харжийта дехар дир къамаьлаш дьраша.

Хоржамашта хьалхара совещани хилар № 48 йолча Горьковски хоржамий округерча къахьегамхой вйкалий. Массава раьза волаш могайир «Старогрознефть» НГДУ эксплуатационни оборудованена ремонт ю слесарь **Овечко Анатолий Иванович** депутаталла харжа оттавара йола кандидатура № 48 йолча Горьковски хоржамий округе гІолла Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета депутаталла ше харжийта цунгара дехар дир гулбеннараша.

№ 55 йолча Ташкалински хоржамий округа къахьегамхой вйкалий хоржамашта хьалхарча совещане массане хьаллаьцар «Электроприбор» завода токара - револьверщика **Пономарева Татьяна Васильевнай** кандидатура. № 55 йолча Ташкалински хоржамий округе гІолла НГІАССР Лаккхехьарча Совета депутаталле ше харжийта цунга дехар деш бола соцам тІаийцар совещане дакъа лоацаш хиннараша.

КЕРДА ДЕКХАРАШ ТІАИЙЦАР

Укх деношка город Грознера театрально - концертни зале хилар Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене партийно - боахама актива собрани.

ИттлагІча пятилетка дІадахача шерашка республикерча мехкдаьттахоша беча балха итогех 1980 шера хьалхашка латтача декхарехи доклад йир объединене генеральни директора декхараш кхоачашдеш волча Р. М. Хачатурова.

КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеши В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара КПСС ЦК соцами кхоачашбара тІерзаь йола мероприятеш йовзийтар актива собрание дакъа лоацаш хиннараша объединене парткома секретара Н. А. Щербина.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене къахьегамхоша партийно-боахама актива собрание дийца а дийца тІаийцар 1980 шера дола социалистически декхараш.

Нов. Н. Ю. АМПУКАЕВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ГІИШЛОНХО ЯХА СИЙЛАХЬА ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

ГІишлой материалий промышленность дегІайоалаеча карагІдийнна хІамаш бахьан долаш а республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах а Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни гІишлонхо яха сийлахьа цІи лойла

Ампукаева Наимудин Юнусовича — «Чечено-Ингушстройматериалы» яхача объединене генеральни директора заместителна.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1980 шера, 14 январь.

НАХ БЕЗАМЕ ТІАЭЦ

ХІана эггара бехктохамегІа йола ха я город Назрана № 14 йолча профессионально - техническа училищерча агитпункта. Ди тІехьа шерагІа яржаш латт укхаза кастта хургдолча хоржамашта еш йола кийчо.

Агитпункте чуваьннача гуш да укхаза мел эшар долаш долга: политически литература, кепайоазон изданеш, «ЗІамига лаьтта», «Юхадийндалар», «Целина» яха новкъоста Л. И. Брежнева книжкаш наха тургдолча моттиге дадаш да. Кердача хоамашка ладугІа, хьажа безам болчоа радиоприемник, телевизор йолаш я.

Бахача наха юкъе болх бара укх агитпункта тІачІоагІьъй 19 микроучасток. Цун схема пенах хьалтеха йоалл. Агитатораша нах бахача дІаухаш а агитпункте а беш боле болх дІаязбара лаьрхІа журнал да.

— Тха агитколлективо харжархошца боккха болх чакхбоакх, — йоах агитпункта заведующе, училища юккхагІйолча мастера А. А. Точиева. — Къаьстта терко ю оаха къоначa харжархошка беча балха. Царна дувц хоржамаш чакхдахара порядках, партеи правительстваи чурчен арахьарчен политиках, КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенех, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара юбилейна накъадолхаш еча кийчонах.

Саррахьа балхах мукъабаьлча, шоашта дагадоалла моллагІа хаттар де дагахьа е духхьал салаІар духьа шоай агитпункте болх нах. Уж безаме тІаэца я царна эшаш дола гІулакх де а кийча ба цу агитпункта фусамдай.

К. МАРЗИЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

СУХАЛБЕ ТЕХНИКА ТОАЯРА

Чакхъяьнчай юртбоахама техника кийчъяра керттера ха — 1979 шера йиьлагІа квартал. Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето соахка 28 ноябре баьча № 570 йолча соцамах республика тайп-тайпара ведомстваш декхарийла йир шоай колхозашкеи совхозашкеи йолча ялат чуэцача комбайнех 50 процент 1980 шера 1 январь хьатІакхоачаш болх бе кийча хилийта. Цул совгІа, республика ведомстваша цхьана техача приказагІа боахамаш декхарийла дир керда шу хьатІакхоачаш 85 процент трактораш кийчон мугІаре дІаоттас, хІаьта нохараш — 88, сеялкаш — 85, культиватораш — 87 процент. Мишта кхоачашдаьд хьалхашца оттадаь декхар тайп-тайпарча районашкеи, ведомствашкеи боахамашкеи?

Республике йолча ялат чуэцача комбайнех 44 процент мара кийчон мугІаре дІаоттаьяц. ПланагІа йоагІаш кийчачарех 88 тоа да еш йисар.

Къаьстта во вІаштІехьбаьккхаб ялат чуэцаш йола комбайнаш тоаяра болх Гудермесски, Назрановски, Шалински районашка. Масала, гудермесцаша — 15, назрановцаша — 28, шалинцаша — 36 процент мара кхоачашъйзар комбайнаш кийчон мугІаре дІаоттаяра планаш.

Уж юрта боахама машинаш тоаяра планех лоархІадизар «Сортсемпром», «Скотопром» объединеней, юрта боахама министерства боахамаш а.

Цул совгІа, белгалдаккха доагІа, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи тоаеча техника учет геттара во лелаеш нийса хоам ца беш моттигаш нийсйолийташ хиннахилар. Из бахьан долаш соахка декабрь бетта республике гІолла тоаяьраш 272 комбайнах 59 мара хилаьзар.

Юртбоахама техника тоаяра республика боахамашта геттара во новкъостал ду «Госкомсельхозтехника» предприятешка. ПланагІа болх бе кийчъе езаш хиннарех 8 комбайни догІан хьисапе хий детта 19 установкен йисар цар тоа ца еш.

Тоае еза техника боахамашка «Госкомсельхозтехника» предприятешка ший ханнахьа дІа ца луш моттигаш а нийслу. Масала, Малгобекски района план 24 йолаш — 5. Назрановски района план 10 йолаш — иьъ трактор мара дІаеннац «Госкомсельхозтехника» предприятешка тоаяйта. хІаьта шалинцашта планагІа 25 яла йоагІача — ялат чуэца 18 комбайн.

Тоаяйта двигателаш «Госкомсельхозтехникага» дІаеннац Грозненски, Наурски Назрановски районашка, «Скотопром» объединене, хІаьта «Сортсемпром» объединене боахамаша йиьлагІча квартала план 37 йолаш 25 мара дІаеннац.

Во летт юртбоахама кхы тайпа техника тоаяра гІулакх а. Масала, соахка йиьлагІча квартала планагІа кийчон мугІаре дІаоттае езаш хиннача тракторех — 84 процент, нохарех — 81, сеялкех — 72, культиваторех — 79 процент мара тоаянзар.

Трактораш тоаяра план кхоачашъе къаьстта тІехьадусаш да «Консервплодоовощ», «Сортсемпром» объединеней. Назрановски, Ачхой-Мартановски районий боахамаш.

ТІехьаювзаш йола инвентарь тоаяра болх геттара во лелабу «Сортсемпром» объединене, Назрановски, Ачхой-Мартановски, Ведениски районий боахамаша.

Цхьадолча боахамашка вІашагІъехкаяц техника тоаю звенош трактораш, комбайнаш, тІехьаювзаш йола инвентарь мел дика тоаю хьожа комиссеш. ХІаьта «Калаусский», «Горагорский», «Серноводский», «Солнечный» совхозашка, кхыча дукхача боахамашка техника дуккхьал араюкхъе тоаю.

ГОСТ-а бокъонаш тедла а еш хоаттаю техника Сунженски района «Восход». Шелковской района «Червленский» яхача колхозашка, «Предгорный», «Атагинский», «40 лет Октября» яхача совхозашка. Из бахьан долаш мукхьюаш латт техника тайп-тайпара узлаш, оатхалаш. ХІаьта уж геттара къе а я вай республике. «Госкомсельхозтехника» низ дІакхачаш республика боахамаш оатхалашца кхачамболлаш Іалашде. масала, нохарий урсашца, культиваторех йоакхкача стойкашцеи стрельчати лапкашцеи. хьамча семяпроводашца, маккха церташца, тайп-тайпарча кренежин тІеххкарашца. Цу кхоачамбоацаро техника, къаьстта а тІехьаювза инвентарь, ший ханнахьа тоаяь яккхара чІоагІа новкъьрло ю.

Дукхача боахамий кулгалхой, техника тоаераш раьза бац «Госкомсельхозтехника» цхьайолча предприятеша беча балха. Масала, «Знаменский» совхоза СМД-64 марках йола двигатель тоае дІанийца хиннацц цхьан предприяте цун блокаи головканеи тайп-тайпара басар хьекха хинна хиларах. ХІаьта «Серноводский» совхозера ялат чуэцаш йола комбайн — цуи набинах доахнаш низ та бІалгаш ца хиларах.

«Госкомсельхозтехника» Аргунерча пункте «Гудермесский» совхоза Т-150К марках йола трактор техобслуживани еш латта хІанз шоллагІа бутт ба.

Тоъал механизатораш боацаш хІара шера хало хьеггаше а уж кийчбара, Іомабара курсаш вІашагІъехкаяц Надтеречни, Сунженски, Грозненски, Наурски районий цхьадолча боахамашка.

Кхашкара бІаьстан балхаш дара техника араяккха езаргйола ди хьатІакхача гаьна дац. Из кхета а деш республика юрта боахама болхлоша ерригаш шоай торонаш парагІьаха еза техника ма хулла сихагІен тешаметІен тоаяь яккхара.

Н. ТОЛОКОННИКОВ,
НГІАССР юрта боахама министерства «Госсельтехнадзора» отдела начальник.

ПЯТИЛЕТКО БІУБЕННА ГІА БОАХ

1979 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальни дегІайоалаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

КПСС XXV съезда, цул тІехьаргІа КПСС ЦК Пленумий исторически решенеш кхоачаш а еш, Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша иттлагІча пятилетка диъалгІа шера керда толамаш даьхар экономически а социальни а дегІаахара дакъе.

Дерригача халкъа социалистически яхь шерра йоаржа а яь промышленноста, юрта боахама, гІишлошъеча, транспорта, халкъа боахама кхыча доакъой болхлоша 1979 шера еррига планаш задание толлаш кхоачашйир.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Ерригa республика хьайийцача продукци маьхала яккхара 1979 шера план 101,1 процент кхоачашйир, цу дакъе республика Министрий Совета чуйоагІача промышленносто 102,3 процент а кхоачашъеш.

Промышленноста доакъошка продукци хьаьр 1978 шераца нийсдича дегІаденад укх боарамагІа:

межкдаьтта доаккхача промышленносте — 1,4 процент;
межкдаьтта чакхдоахача промышленносте — 1,1 процент;
машинашъечеи металлообработкеи — 5,2 процент;
яйтача промышленносте — 4,0 процент;
кхачая промышленносте — 4,1 процент;
микробиологически промышленносте — 8,0 процент;

Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяри продукци хьаьр дегІаахари объединенешкеи предприятешкеи гІолла хьахьоих дІахорча даьнеша:

	1979 шера план кхоачашъяра процент	1979 шу 1978 шераца нийсдича процентаца
Ленина орден долаеча «Грознефть» производственни объединени	101	101
«СевКавнефтегазпереработка» Грозненски производственни объединени	102	95
«Грознефтеоргсинтез» Грозненски производственни объединени	100,2	101
«Красный молот» завод	100,5	106
«Оргтехника» ПО «Электроприбор» завод	100,9	104
«Пищемаш» завод	102	110
ГІ. Ахриева цІ. «Электроинструмент» завод	101	100,2
«Трансмаш» завод	103	108
Гудермесски медицински инструментий завод	100,4	98
«Автоспецоборудование» опытно - экспериментальни завод	103	108
Грозненски ремонтно - механически завод	102	108
Электромеханически завод	100,8	110
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	100,5	100,4
«Терек» яха Нохч - ГІалгІай мебельно-хьун хІамаш ю производственни объединени	100,8	94
Хьун боахама министерство	103	94
Цементни завод	100,0	99,4
Грозненски аьшкбетона конструкцей завод	100,2	[illegible]
ГІишлон материалийн гІишлон индустреи Аргунски комбинат	100,2	107
«Чеченингушводстрой» гІишлошъеча управлене Аргунски аьшкбетона изделей завод	102	[illegible]
«Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей завод	101	96
Назрановски трикотажни фабрика	100,5	100,0
Производственни швейни объединени	103	103
Кога гІирс бу фабрика	103	108
«Консервплодоовощ» производственни объединени	100,0	99,0
«Чеченингушвино» производственни объединени	104	108
Шурий промышленноста производственни объединени	103	102
Грозненски дулха комбинат	102	98
«Чеченингушстройматериалы» производственни объединени	100,0	98
Республика кхачай промышленноста министерство	104	109
Моттигерча промышленноста министерство	100,4	98

Республикерча промышленни предприятешка чакхьяьхай общественни производства эффективность лакхъяра болх тоабара тІаерзаь йола мероприятеш.

1979 шера тІа мел кхийтта промышленни продукци хьахиннай къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

1979 шера промышленни продукце керттера тайпаш хьадар укх тайпара да:

		1979 шера хьай	1979 шу 1978 шераца нийсдича процентаца
Электроэнерги	млн. квт./сахьат	2961	102
Газ	млн. куб. м.	2636	103
Болат	эзар тонн	31,3	92,1
Межкдаьтта аппаратура	эзар тонн	17,8	99,0
Насосаш		719	97
Хица тІоалаш лелхийта агрегаташ		106	98
Скважинаш кареерзаяра йола цементировочни агрегаташ		668	104
Тракторий прицепаш	эзар	13,2	108
Трансформаторни подстанцеш		1520	96
Электрофотографически аппараташ		2217	96
Механизированни гІишлон - монтажни инструмент	эзар	248	94
Етта кирпичаш (колхозаша хьэ йоацаш)	млн.	172,3	96
КІир	эзар тонн	41	100,0
Гипс (алебастр)	эзар тонн	7,7	116
ВІашагІхетта аьшкбетона конструкцеш оатхалаш	эзар куб. м.	215	94
Цемент	эзар тонн	589	98,5
Кийтъаь хьу (колхозаша кийтъаьр йоацаш)	эзар куб. м.	98	89
цу дакъе:			
херх хьокха хьу	эзар куб. м.	44	85
Ардакх (колхозаша яьккхар йоацаш)	эзар куб. м.	35	83
Хьун гамий плиташ	эзар условни кубически метр	41,1	75
Фаттий хьенха фанера	млн. кв. м.	7,9	95
ТІехьанакъа дуккаду назата баракъаш	эзар	266	113
Чухьнакъа дуккаду назата баракъаш	миллион	5,9	99,8
Швейни изделеш	миллион сом	56,4	102
Телата кога гІирс	эзар пар	1783	122
Дулх (промышленносте даьккхар)	эзар тонн	17,0	104
Колбасни изделеш	эзар тонн	5,8	97
Паччахьалкхен ресурсий бийцалах дакъкха машаьтта	тонн	1063	94
Паччахьалкхен ресурсий бийцалах дакъкха гейбрий даьтта	эзар тонн	9,7	121
Мерзача шурий продукци	эзар тонн	61,4	103
Же махиц а тІеха лаьрхІина хьаьна наьтчаш	тонн	1783	103
Кондитерски изделеш	эзар тонн	5,0	100,6
Шекар-песок	эзар тонн	3,6	94
Маькхи махка - булочни изделеш	эзар тонн	72,4	99,4
Макаронни изделеш	эзар тонн	5,1	89,1
Консерваш	млн. условни банка	107,9	109
Ний	эзар дал	1076	90
Коньяк чхьагІар	эзар дал	1493	174,6
Аьлша кепташ	эзар	20,6	87,8
Шариковни авторучкаш	миллион	7.3	106
Бытовой хим товараш	миллион сом	8,6	97,8
Мебель	миллион сом	24,1	101

Продукци маьхала яккхара юкъара план кхоачашъьяле а насосаш, цементировочни агрегаташ, ардакх, етта кирпичи, вІашагІъхетта аьшкбетона конструкцеши изделеши, цемент, тІехьанакъа дуккаду назата баракъаш, швейни изделеш, кога гІирс, мебель, дулх, колбасни изделеш, мерзача шурий продукци, консерваш, кондитерски изделеш, шекар, йий арахецара 1979 шера план кхоачашъяьзар.

Культурно - бытовой гІулакхаштеи кол-мартеи эша товараш арахецара план 93 процент мера кхоачашъяьзар. Культурно - бытовой гІулакхаштеи кол-мартеи эша товараш арахецара план кхоачашъьяьц «Терек» мебельно-хьун хІамаш еча производственни объединене, радиотехнически завода, кхачан промышленноста министерства предприятей коллективаша.

Къахьегама овсарле лакхъяра план промышленносте кхоачашъяьй 99,2 процент. 1978 шера хинначул къахьегама овсарле лакхъелар 2,5 процент.

Дукхача хана дола производственни мощностех бизза пайда ца ийбеш хьайоагІарех я Назрановски Малгобекски кирпичаш ю заводаш, нерудни гІишлон материалаш йоахен чакхйоахен Карабулакски завод, цементни завод.

Арахеца продукци дикагІа хилийтара, кердагІа, толагІа йола машинаш, оборудовани, прибораш хьаяра тІаерзаь мероприятеш чакхьяьхай 1979 шера промышленни предприятей коллективаша.

1979 шера «Грознефтеоргсинтез», швейни, «Чеченингушвино» производственни объединенеш, кхыча коллективаша кийчъеча цхьайолча изделеши продукцеи пачхьалкхен дикала Знак елар.

Цхьабакъда, хІанз а тІехьа цхьайолча предприятеша арахеца продукци эсала я. Царех я текстильно-галантерейни, художественни промыслай, шурий промышленноста, «Консервплодоовощ» производственни объединеней, Назрановски трикотажни кога гІирс бечен фабрикай коллективаш.

Заводашка, фабрикашка мероприятеш чакхьяьхай бийдал, материалаш, доагор, энерги кхолра тІаерзаь. Доагори йоахала энергия кхойяр «Грозэнерго» районни энергетически управлене, «Промавтоматика» Іилман производственни объединене, «Трансмаш» завода, кхычар. Из миттa дале а, доагІачул дукхагІа доагори электроэнергии йоальй Грозненски кога гІирс беча фабрике, цементни заводе, кхы цхьайолча предприятешка.

Пайда бара 1979 шера план кхоачашйир «Грознефть», шурий промышленноста объединенеша, «Оргтехника» ПО «Электроприбор», «Трансмаш» заводаша, кхы а цхьайолча предприятеша.

Цхьабакъда, арахецача продукцега дІадодар дукхагІа хилийтад производственни объединенешка: «Грознефтеоргсинтез», «Терек» мебельно-хьун хІамаш еча, «Консервплодоовощ».

Халкъбоахама планагІа лаьрхІача беса республикерча заводашкеи фабрикашкеи кара а ерзаь арахеца йолаяьй кердача тайпаех йола продукци. «Красный молот» заводе СССР дукхъашка карерзаяьй: межкдаьттаи газови кІеж еттача скважинашта лавенжкашеи отсекающи устройстваш дистанционни управлени яра эша арматура, скважинашка чопи газови коача смеси кийч е еш чуакхийтара йола дІа-юха лела насосно-компрессорни агрегат.

Цунца цхьана керда техникеи дикагІйола технологии производствана юкъейхуалара оттаь планаш кхоачашъяьц хьун боахама министерства межлесхозаша, Грозненски дулха комбинато, кхы а цхьайолча предприятеша.

1979 шера республика халкъа боахама доакъошка балха юкъейоалаяьй 10 эзар соагІа изобретени рационализаторски предложени, цар шера беш бола пайда 15 миллион гаргга сом да.

ЮРТА БОАХАМ

Республика юрта боахама къахьегамхоша 1979 шера дІахо дукхагІа яьхар лаьттанцарен хьейбайи продукташ.

Республике юрта боахама валови продукци (1973 шера долча маьхашца вІаши нийсдича) 340.5 миллион сома маьха хилар. Колхозашкеи пачхьалкхен боахамашкеи валови продукце боаром юкъера лаьрхІача нийслагІча пятилетка шерашка хинначул 16 процент дукхагІа ба, из хул КПСС XXV съезда решенеш тІа белгалдаьккхача беса юрта боахам дегІаккхуллаьта.

ДукхагІа дІаьла цхьайола кхачанж доакъарен культураш — яьлата лаьрхІа хьажкІаш, генараш.

1979 шера яьлата лаьрхІа хІамаш дІайийна лаьтта масса а категорех долча боахамашка хилар (эзар га):

	1979 шу	1979 шу 1978 шераца нийсдича процентаца
Ялат деррига дІадийна лаьтта	453,6	99
Ялата культураш	221,9	94
Цу дакъе:		
КІа	114,7	93
Мукх	47,6	91
Ялата лаьрхІа йола хьажкІаш	36,2	121
дуга	7,1	97
генараш	19,1	108
шекара свекла	9,1	97
коартолаш	3,8	100
баьццадараш	13,9	97
доакъара культураш	178,0	105

Эггара дикагІа ялата культураш хьийккъар Ачхой-Мартановски района кхашка — 27,7 центнер цхьан гектара тІара чуйийцар, Урус-Мартановски районе — 26,8 центнер.

Массе а категорех долча боахамаша лаьттанцара йоаца продукци пачхьалкхенга йоккхара боарам (эзар тонн):

	1979 шера ехар	Продукци йоккхара план кхоачашъяра процент	1976—1979 шш. кхийра шера ехкар IX пятилетке шера ехкарца нийсдича процентаца
Ялат	145,6	100,4	111
Шекара свекла (фабрикаш)	191,9	107	121
Генараш	15.0	100	103
Коартолаш	10,6	133	184
Баьццадараш	163,2	117	169
Соми комараш	69,2	112	153
Кемсаш	58,9	69	94

1980 шера юртбоахама культурай хьуиъгьаьм дика хилийтара балхаш ду республикерча колхозашкеи совхозашкеи. Гуйрахье дуъ ялат 1980 шера хургболча хьункъама лаьрхІа дІадийнад 179 эзар гектара тІа, 156 эзар гектар дукхагІа яккхай яьб, бІаьсти дуъча ялата культураша лаьрхІа (хьажкІаш йоацаш) кийчдаьд фу 7,7 эзар тонн, деррига тІана дац аьна дола фу дІаде йиш йолаш кийчдаь да.

Колхозашкеи совхозашкеи массанахьа а ремонт еш латт юртбоахама техникана, кхашка дІаккхуьаш я минеральни органически удобренеш, дукхача лаьтташна тІуна чуйолийташ хий дилад.

Продукци лупп дола доахан колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка хилар (эзар):

	1 январега 1979 ш.	1 январега 1980 ш.	1980 ш. цхьолагІа январе 1979 ш. 1 январаца нийсдича процентаца
Доахан	164,0	168,5	103
Цу дакъе детта доахан	55,4	56,7	102
Хьаккхарч	152,2	133,1	88
Жий гаьзарий	633,4	652,3	103
Масса а тайпа кхо тІара салхазараш (кІорига а тІехьа лаьрхІача)	1829,9	[illegible]	110

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка хьайбай продукташ яхар хьахьоих дІахорча даьнеша.

	Юкъера лаьрхІача шера 1971—1975 шш.	1976—1979 шш.	1979 ш.
Дулх (доахан дийна деший эзача) — эзар тонн	17,2	19,9	22,0
Шура — эзар тонн	90,8	99,7	101,7
Фуаш — миллион	59,7	72,4	77,6
Тха — тонн	2372	2562	2655

1978 шера даьккхачунца нийсдича 5 процент дукхагІа даьккхад дулх, фуаш 3 процент, колхозаша, боахамашта юкъерча предприятеша, совхозаша дІадахача шера дукхагІа хилийтанзар йоаккхаш йола шурен тхан.

Масса а тайпа категорех долча боахамаша хьайбай продукташ пачхьалкхенга йоахар укх тайпара хиннад:

	Шера юкъера лаьрхІача 1971—1975 шш.	1976—1979 шш.	1979 ш.
Дийна доллашехьа эзача доахан кхо тІара салхазараш — эзар тонн	32,8	35,0	38,0
Шура — эзар тонн	77,6	86,8	90,6
Фуаш — миллион	63,2	78,2	85,2
Тха — тонн	4092	4451	4456

Юртбоахама материально - техническа база чІоагІъяра дІахо а балхаш даьд. 1979 шера республикерча колхозашта, боахамашта юкъерча предприятешта, совхозашта еннай 1246 трактор, 1102 грузовой автомобиль, 256 ялат чуаца комбайн, 18 дуга чуаца комбайн, 124 хьажкІаш чуаца комбайн, 60 силос кийчъю комбайн, 174 жатка.

Республика юрта боахам дегІабоалабара 1979 шера пачхьалкхено хьахийца капитальни вложенеш 94,3 миллион сом хилар.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Къилбаседа - Кавказа машинильяъа Грозненски отделене гІолла халкъа боахама моахьаш тІадоттара 1979 шера план 100 процент кхоачашъяьй, цу дакъе межкдаьтта продукташ чуйоттара план — 100.1 процент, халкъа боахама моахьаш дІа-хьа дахьара план — 101,3 процент. Пассажиро - километрий план 101,8 процент кхоачашъяьй. 1978 шера яьнул дукхагІа яьй пассажиро-километраш 2,6 процент. Отделене гІолла вІашагІа ела дІаяхийтай 12,2 эзар беза мукъ тІабола поезд, царца планагІа лаьрхІачул совгІа дІа-юха бихьаб 4.8 миллион тонн халкъа боахама мукъ. Овххийта мукъ тІаботтарах кхычахьа пайда эца йиш йолаш мунъаллийтай 2518 вагон.

Дийнахьи буси юкъера лаьрхІача хІара локомотива къахьегама овсарлен задани 115,5 процент кхоачашъяьй, 1978 шера кхоачашъяьр 97,2 процент мара йоацача.

Вагонаш дІа-юха ахийтара план 100,8 процентни участковни сухала задани 110 процентни кхоачашъяьй. Вагона балха овсарле лакхъяра задани 110,2 процент кхоачашъяьй, 1978 шера хиннар 88,4 процент мара йоацача.

1979 шера юкъара пайда эцача автомобильни транспорта план 100,4 процент кхоачашъяьй, пассажиро-километрий оборота задани 100,0 процент кхоачашъяьй.

Юкъара пайда эцачи автомобильни транспорта грузооборота боарам лурчох хиннача 1,8 процент лакхбеннаб, пассажиро - километраш — 2,4 процент дукхагІа хиннай. Мах а боаккхаш легковой таксеша беча наьнъа план 100,5 процент кхоачашъяьй. 1978 шера хинначул из хьоккхам 7.7 процент лакхагІа ба.

1979 шера бувзама предприятеша продукци арахецара план 100.1 процент кхоачаш а еш. 1978 шера арахийцачул 7,3 процент дукхагІа продукци арахийцар цар.

Городской телефонни станцей абоненташ дукхагІа хилийтара программа 86,1 процента юрташкарча телефонни станцешка — 85,9 процента, радиоточкаш оттаяра план — 90,5 процент кхоачашйир.

Бувзама предприятей коллективаша къахьегама овсарле лакхъяра план 100,2 процент кхоачаш а еш, 1978 шера хинначул 5,9 процент лакхйир яз.

КАПИТАЛЬНИ ГІИШЛОШЪЯР

1979 шера хьал а яь эксплуатаце дІаеннай дукха промышленни предприятеш, культурно - бытовой объекташ. В. И. Ленина цІерагІча Грозненски межкдаьтта чакхдоахача заводера ЭЛОУ-АВТ, «Красный молот» заводера фонтанни арматура цхьий блока цоилагІа ерІа, А. Шерипова цІерагІча заводера мазут чакхдоаха вакуумни комплекс.

Реконструкци яра чотах производственна мощносташ лакхъеннай Нохч - ГІалгІай гІишлошъеча управлене Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене ремонтно-механически заводе.

Цхьабакъда, цхьайола производственни мощносташ болх бе йолаялийтара 1979 шера план кхоачашъяьяц.

Шера йола пачхьалкхен план капитальни вложеней 100,5 процент кхоачашъяьй, хІаьта гІишлон-монтажни балхаш дара план 92 процент мара кхоачашъяьяц.

1978 шераца нийсдича оахка дІахийта капитальни вложенеш 5 процент дукхагІа хилар.

1979 шера подрядни организацеша шоай мизаца гІишлон - монтажни балхаш дара программа кхоачашъяр хьахьоих дІахорча даьнеша:

Организацеш	1979 шера план кхоачашъяр процентаца	1979 шу 1978 шераца нийсдича процентаца
Ерригача подрядни гІишлон-монтажни организацеша	103	102
Цу дакъе:		
Нохч - ГІалгІай гІишлошъеча управлене	112	103
«Чечингсельстрой» треста	94	99,4
«Грознефтехимремстрой» треста	105	110
«Чечингтяжстрой» треста	102	103
«Гроэтрубопроводстрой» треста	100,3	113
«Чеченингушводстрой» гІишлошъеча управлене	100,1	96

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьй «Грознефтехимремстрой» треста, «Гроэтрубопроводстрой» треста, Нохч - ГІалгІай Минводхоза подрядни организацей коллективаша.

Цхьабакъда, цхьайолча гІишлон-монтажни организацеша кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъярен гІишлон-монтажни балхашка дІадодар лоххдарен планаш. Царех я Новогрозненски ТЭЦ-а СУ, «Чеченингушвино» объединене ПМК, кхыяраш.

Халкъа вахара материальни культурни боарам лакхбар

Товарооборот дукхагІа хиннаба а, чІоагІа хетташ долча товарашца баха кех Іалашбара цар дегІкха хьашташ дика кхоачаьде вІаштІехьдаьлаьдац. 1979 шера моттигерча промышленноста предприятеша торгови сете дІадахьийтар 33 миллион сома маьха халкъа эша товараш е 1978 шера дІадахьийтарел 1,2 процент дукхагІа.

ДІахо а шердир бахача наха бытовой гІулакхаш дела. Быта служба 1979 шера бахача наха 21,6 миллион сома маьха гІулакх дир — 1978 шера даьчул 12 процент дукхагІа. Быта предприятеша юрташка деш дола гІулакх 23 процент дукхагІа хилар. Ерригa республика хьайийцача бахача наха бытовой гІулакхаш дера план 102 процент кхоачашъяьй, юрташка — 105 процент.

1979 шера наха чубаха цІенош хьалдарга дІахийта капитальни вложенеш 24,7 миллион сома маьха я. Хьал а даь эксплуатаце дІаеннад пачхьалкхено 130,6 эзар квадратни метр йола наха чубахара доал цІенош. Цул совгІа, бахача наьха кооперативаша хьал а даь эксплуатаце дІадениад 4,1 эзар квадратни метр йола чуІа цІенош. Пачхьалкхен кредита чотах шоаш Іоадаьча ахчахи республикерча городашкеи юрташкеи болхлоша, гІулакхерча наха, колхозхоша хьалдаь керда цІенош 63,9 эзар квадратни метр да.

Пятилетка диъалгІча шера финансироване массе йолча источникий чотах хьадаь керда цІенош 218,8 эзар квадратни метр хилар. Болхлой, гІулакхерча наьха, колхозхой 4500 деъал кердача, дика кийчъьача квартирашкен цІеношкеи баха хайшар.

Пачхьалкхен капитальни вложеней чотах хьалъяьй 6064 дешархочоа моттиг йола школьни здание, 1340 моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждениеш. Цхьабакъда, дешархошта а деша даха ха йоацача берашта а лаьрхІа йола гІишлош хьалъяра план йизаи кхоачашъяьяц.

Республикерча городашка а юрташка а сетевой ковчеи газ чуйиллай 12,3 эзар квартире, шера планагІа 10,5 эзар квартире мера чуйилла ца езаш хиннача.

Республике чакхдоаккхаш да магирхошта юкъера образовани ялара дола гІулакх.

1979—80 шерашка дийнахьарча общеобразовательни школашка дешаш да 160,4 эзар бер. Цул совгІа, сайрийнарча, сменни, заочни общеобразовательни школашка деша вагІа 22,4 эзар саг.

1979 шера юкъерен юкъера лаьрххІа йолеи образовани дийцар 29 эзар саго. Юкъера общеобразовательни школа чакхъьяьккхар 19.8 эзар саго, юкъера ПТУ—5.1 эзар саго, хІаьта юкъера лаьрххІа йола дешара заведени чакхъяьккхарах дола дипломаш дІаийцар 4.1 эзар саго.

Юкъерча, лаьрххІа йолча 12 дешара заведене дешаш ба 14,4 эзар дешархо. Лакхерча дешара заведеней 16 факультете дешаш ва 12,1 эзар студент. Цу дешара заведенеша кийч а ваь халкъа боахаме дІавахийтав 5,9 эзар лакхерен юкъерен образовани йола специалист.

Профессионально - техническа дешара училищаша шера кийчваьв 12 эзар къона квалифицированни болхло. Республикерча предприятешка, организацешка, учреждениешка кийч а ваь, цІоей квалификаци лакх а яьй 97 эзар болхлочо, инженерно - технически болхлочо, гІулакхерча наха.

Городашка а юрташка а массе тайпара дешар юкъадеш ба республике бахача берригача наьхах кхоалагІа дакъа.

ДІадахача шера культурно - просветительни учреждений сеть шеръелар. Республике болх беш я 405 культура дворецаи клуби, царех 365 — юрташка. Дукхача наха деша книжкаш цхуьлаш йолча 479 библиотеке 7 миллион книжкеи журнали да, царех акаш юрташкарча библиотекашка да. Республике ях бахача моттигашка болх беш я массе йолча ведомствай организацей 359 киноустановка, царех 328 киноустановка стационарни тайпах я, 274 — широкоэкранни. Нах кІеллга бахача моттигашка болх беш я 30 кинопередвижка.

ДІахо а дегІаера здравоохранени. Республикерча здравоохранене учреждениеша больничи меттеш 11540 кхоачаш дукхагІа хилар. Бера дуьнен халкъашта юкъера шу хиларца дувзаденна къаьстта чІоагІа йоакхо яьй воаношта бераштен йола учреждениеш дегІаккхулара. Республике 90 я кхалнаха йола консультацеш, берий поликлиникаш, отделенеш, амбулатореш, шурий кухнеш 21 я, 720 меттиг а латташ бераштa лаьрхІа 7 санатори я болх беш; больничи учреждениешка 2100 берий меттиг латт, массаза а болх беш йолча 343 берий бешашкеи яслешкеи 33,2 эзар бер хиннад. Республике бахача наха гІулакх деш ба массе а тайпа специальность йола 2,9 эзар лор, юкъерча медицински персонала 8 эзар специалист. Санаторешкеи салоІача цІеношкеи 1760 меттиг латт.

ИттлагІча пятилетка тІеххьара шу дІадола а даь, парте гІахьехам чІоагІа раьза хинна хьаллаьцача республикерча къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дешна сийленца накъъабхара.

Нохч-ГІалгІай АССР Статистически управлени

Тха толамий лард — хьинаре къахьегам

Керда шу доладелча дена къаьстта хьинар айдешна къахьегаш ба тха совхоза хьайбаш леладеча фермай, соьмий бешамий, кхашнара болхлой. Из кхетадеш а да, хІана аьлча пятилетна чакхйоала, вай мехкана цхьана дерригача прогрессивни адамашна В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди лелдергдола, парте XXVI съезда кийчо ерйола шу да карардар.

«Октябра 60 шу» ялача тха совхоза къахьегамхой традици а хинна дІаэттад исторически денешта динача къахьегама толамашца некъаухилга. Укх шера а лакхача хьокхамашца вахьаяха дага я тха коллектив цу йоккхача событешта. Дагалаьцар кхоачашдара де дезар да берриге низ тІа а бахийта дІадахача шера даьха толамаш чІоагІдари цар ларда тІа кердача кхы а доккхагІча хьокхамашка кхачара, хІаьта ниттта гучадийннача кхоачамбоацарашта анализ а дь дІахо болх товбара къахьегамхой оврцагІбихар.

ДІадаха шу чІоагІа хала хилар совхоза коллективана, къаьстта в лаьттанцара балхаш дераита. Чуда лерхІаш хиина ялат чуденадац боахеме, хьахкагІарчул кІезигагІа кийчдьяд хьайбашта докъар. Из бахьан долиш цхьайолча подразделенешка мах кІезнига уйлах бехар. Цудухьа чІоагІа лоархІаме дар ханнахьа из хІама торкал дар а шен баьннарий шоай низах бІуболийтар я. Тахан ала йиш йолаш да цхьадолча даьнъе из дуденнад аьнна. Ер да цунна дола масал.

Совхоэ Іойилдача гІонс эггара хьалха цу тайпарча диначa хана, 15 октябрь тІакхоачаш, кхо эзар гентара тІа дІайийра гуралыа юв культураш. Сено Іалашбир вз толам? Эггара хьалха гІулакх творчески леладаро.

Гурахьа дув кІа, гетгара деньача лаьттанна кІал в дохийташ дІаде дезош эттар гІулакх. Механизаторашен кхаш леладерашен шоай берриге низ тІабихийтар, доьзаденнача лаьттан дарбалаш доха а деш, лаьтта тоадара. Ялат дІаде хьожаьча тракторий кхаь даьхьах шин дакъа духхьал лаьтта тоадеш дар. ХІаьта октябра хьалхарча деношка догІаш доладелча, гурахьа дув ялат ах дІадийна даьццадар. Юхеднсар а дикагІа йолча агротехнически ханашна дІадийна декхара вахa лаьрхІар уж дІадера балхаш дийнахьа а буса цa социйташ де: бийсанна ялат дера опыт Іоаньяр вахa дІадахача шерашка. Асу Мурдалов, Ширани Хусейнов, Александр Семма, Султан Бибиев санна болча трактористаша дийнахьан буси 50 гентара тІа дІадувра ялат.

Хьаацаргьа вай совхоза керттерча цеха хьайбаш леладерий коллектив. Хилонаш дукха нибсъеннаяле а, из дика лоархІайир шай керттерча декхарех — ханал бутт хьалха, 30 ноябре кхоачашйир пачкахьалкхенга шура йоахара илaв, цу чакхдоаллаш дІаенна хиина шура 2208 тонн яр, план 2100 йолча. Эггара халагІа лоархІаш болча декабрь бетта из лоархІаме продукци яникарех пачкахьалкхенга йоахкарен боарам дикка лакхбир цул хьалхарча шера декабре хинначоа юхе: шура яккхара 33 тоннагга кхоачашх йоахара 15 тоннага кхоачаш.

Дулх планагІа доаиа деваш хиннар 170 тонн йолча декхар 226 тонн. цу тІа а кхарча шера 1 январь тІакхоачаш боахаме, планагІа лаьрхІача тайпара, 1200 етт бар. хІаьта дерригa доакхан хила дезаш хиннaчул 493 бежан совгІа дар.

Хьайбаш леладерий цу йоккхача коталонах дувхаш, къаьстта белгалъяха безаш ба са коммунисташ, производства дика организатораш повкъостий Э. М. Зенкеви С. Умарови керте латта деттача доахана бригадаши, хІаьто бригадай коллективашта юкъе доиркаш Хасанова Мумиат, Зайпулаева Хижан, Хожбахмадова Таху, Ромашенко Лида, Асхабова Тамаре, нхьбараш. Чакхдаьнна шу доладуш хІара Іаттагара йоанна шура пхо эзар килограммал тІехъяккхара тІакхйІача республика хьалха латтача доаркай болам хьал а даьца, тха махкаша толамца кхоачашдаьд шоаш дехна дош.

Дуаца хІамаш долаш а тахан баьцадаараш леладеча цеха парторганизаце секретарь Зинанда Григорьевна Костюнова керте латта баьцадаараш леладерий бригада. Ала бакъа а йолаш оал укхаза шоай бригадирал коллектива са да из, дика йоакхо еш йола хьехамча я аьле.

Цу бригаде динагІа болча къахьегамхоша Багадурова ПаьтІамата, Генаева Малайс, Умарова, Хьавас, Муцаева Азамата. ИсаегІар Мезеси Хьавасн чуера хІара квадратни метра тІара 10,3 — 10,7 килограмм, планагІа лаьрхІар 8,5 килограмм мара ца хиннача.

ЧІоагІа къахьийтар бригада коллективо хьуакъам лакха килийтара лоаттабаь къовсам чакхбоалча этапе — тІехьа кхача баьцадаараш чудаьцаш а. ХІаьта совхозо уж пачкахьалкхента доахара план тІехкхоачашъяра керттерча даьхье цу бригада болх дика бар бахьан долаш хиннa хІама дар.

Дика эттача хьалех пайда а эцаш, керда шу доладале хьалха чакхбаьккхар баьцадаараш леладеча цехо эггара халагІа а лоархІамегІа а долча балхех цаІ — къонача соьмий бешамашта ремонт ерга, Іажий, кхорий, гуржий боалий, гІажгІой, кальлаха хьачий, мистача хьачин 30 эзар керда га дІа а йогІаш. Цудухьа хІанз 700 гентар дІалоацаш я совхоза беш, хІаьта царех 400 гентара тІара ераш цу культурай дикагІа долча тайпай а я.

Кхы а чІоагІагІа яьржаш социалистически кхь пятилетна чакхйоалача укх шера хьалхарча денотка. Хьалхалеттарий мугІарашта юкъе ба механизатораш Головий Евгений Хасанов Лабазе, ремонтникаш Хадаев Маьвади Осауленко Михаила. ІаьсиЙ леладераш Хусейнова ПаьтІамати Хашханова Сурти, бешамаш лелаю болхлой Михайлова Зинаиди Хасанова Любен. ГІишлонхой Петрицев Дмитрийн Арутюнян Хурени. Царна, коммунистически къахьегама ударникийца нийсбола лерхІам ба коллективе дукха болхлой.

Керда шу доладеш, КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленумо дІадехарийн КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Л. И. Брежнево еша указанеши теркал а еш, боахама хІара подразделене дийцар оаха тхоай балхацарча кхоачам боадарех, пайда ца эцаш йдача резервех, хІаьта ниттта коллектива толамех а пятилетa чакхйоалача шера хьалхашка латтача декхарех а. Боахама вулгаххой, специалисташ, партийни профсоюзни организацеш чІоагІа новкъа долаш я хаоттама хьалаш во нийсдаларех ялати соми чубарен из пачкахьалкхенга бохкарех, даьккъэтта гІуланхаш. Хови долча бесса, цу культурай даьккъера планаш кхоачашъяьяд дІадахача шера.

Цудухьа къаьстта чІоагІа тернам тІабохийт кхаш леладара а баьцадаараш соми леладара а цехий коллективаша ших деношка хургболча хьувнаьма ларда йоллара. Кхаш леладераша керттера тернам тІабакийтаб хІана гуралла дийцача платанита подкормка яра. ХІара дика деначa денах пайда а эцаш ах майдан тІа баь баьнниб из болх. Цунца цхьана хІара денна кхашка 400—600 тонна кхо дулл. Довкха новкъо гтал ду царна механизаце цеха специалисташа, уж балхаш дещ лолча техникана нца гІулакх аьхин балцаш эггара сихденнача хала сан на делга вІаштІехьа а доакхаш.

Бешамаш леласоаш тІоадал чулоацийташ хий дилла баьниб, цар хІана удобрени ехк бешамашка, агролешар Іомаду, латаш йола гаьпаш яІа а къонaчар кроцана формировани е а кийчлуш. ХІара дешпа цу коллективаша доахача толамана дог доахийт дІахо йодача хана боахама гІулаккаш товлург хилярга.

Дика лел балхаш январь бетта хьалхарча денонка хьайбаш леладерий. Довкъаре гІулакх эсэлагІа довлашехьа я, шура яккхара а из пачкахьалкхенга йохкара а совхнирчуя хьалха латт уж.

Из дерригa лоархІаме да кердача шера совхоза хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдара эца хьалаш хьадара. ХІаьта боахамо тІаийла декха — ш доакха ма лий, хІара аьлча оаха лаьрхІад: 23500 центнер ялат, 24000 центнер гом, 23200 центнер ---а, 2050 центнер хулх, хІаьта ниттта дукха баьцадаараш, гидуаргаш чув.

Подразделенеи коллективай тернам уж декхараш кхоачашдара тІа а берзабеш, деррига балхаш творчески дара, кердадар, хьалха латтар хьаллайара, доахача толамий критически мах бара, кхоачамбоацараштa дукъала къовсам лоаттабара оврцагІйоах коллектив партийни профсоюзни организацеша, совхоза кулгалхоша.

Н. ЕЗИКОВ.
«Октябра 60 шу» совхоза директор.

КАЗАХСТАНА МЕХКДАЬТТАХОШТА НОВКЪОСТАЛ ДАЬД

Мехка дукхача районашкарча мехкдаьттахоша наст каста тайп-тайпара новкъостал дех суиженцашкара. Цудухьа керда шу хьатІаотташ Казахстанерча Гурьев городе со ватар сона цахош е дагадоаэш нийсденна хІама дацар. ХІанз эшаш хиннар технически новкъостал дар — «Эмбанефть» яхача объединенера Тенгиз-1 скважини тоабилга. ГІулакх мишта дар аьлча, тІоапашкара давлени сов чІоагІа яр цу скважине (780 атмосферага кхоачаш), хІаьта цун продукци, хьалхагІа лайрххІача тайпара, дукха сероводород доаллаш хила езаш яр. Цу тайпара балха опыт тхо йолаш дар ДаьттагІара № 12 йола тхоай скважин техничух тІехьагІа.

«Эмбанефть» объединене гІадбала тІашйир со. Цигача хьоашал тохийтар сога СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства мехкдаьтта даккхара техникан технологен управлене болхлочунца Н. Г. Кимаца. ШолагІча дийцахьа Іуйрийна цунца цхьани машинапа дахар тхо скважине.

Тенгиз-1 скважин Гурьевера дІакъулбехьенгахьа йиъ біъ километр гаьна, Мангышлански областа доазонна йистте я. Делкъел тІехьагІа диъ сахьат доаллаш дІакхаьчар тхо скважина йолча. Со кхы кІаьдвенна хІамя дацар, хІана аьлча гобаьнкха мел дола хІама сона керда а санъердалуш а дар.

Каратон яхача газовикий городе гІолла чакхдаьлар тхо Средняя Азия — Центр яхачa газопровода эша гІулакх деш ба уж. Городал арахьа я гал чакхйоахаш дІаухийташ йола йоккха компрессорни станци.

Скважине тхо хьежар цун оборудованеза, характеристикага. 4100 метр кІоарга яр скважина. Мехкдаьтта дургдола тІое (тукха кІалхара карбон), геофизикий лоархІамех 600 метр сона кІирa кхера болаш ба Перфоране юкъ 4100 — 4080 метр. Беза лоабате маркхал хІара кубически сантиметрана 2,9 грамм яхач. Цу дешена хьсинха плак отта а яъ чакхъянкха лаьрхІар оаза, скважина тохкаш. План юашача дакъа лаьцар «Нижневолжскнефть» яхача объединене Арчединским УБР-а «ВолгоградНИПИнефть» яхача Іилма-тохкама института. «Эмбанефть» яхача объединене болхлоша а «Грознефть» объединене яхал хиларах тарра аз а.

Скважина тахка дІадоладелар тхо. Цунна керте оттаьяр «Красный молот» яхача грозненски завода колонни головени фонтани арматурен я. Скважине Іочуоттаьй С-75 марках йола насосно-компрессорни турбин. Бустам боанкхача хІаманна меттеа оттаьяр массеза а серин кислота дІа-ьха кхухьаш йола машинаьъна тІара цистерна. КІезиг-кІезига кхоачаш цхьан кубически метрана лоархІаш чуухийтача маркхале 1,9 граммага кхаьчар тхо — скважина тІехьагІа йолаелар, хІаьта хий чуахийта тхо эттача — скважина болх бе йолаелар. Хий чудетта даьнначул тІехьагІа скважинана 24-миллиметрови штуцер оттайяр, кхаь сахьата бокъонна ціенъенна аллалца амбара чу болх байтар. ТІаккха бустома оттаьча цистерна чу дІачуйихьар. «ВолгоградНИИПинефть» яхача института болхлоша продукце пробаш хьа а нйца, цигтача анализаш йир. Мехкдаьтта дебит дукха хилар — денна бийсанех 430 кубометр совгІа, газови фактор — мехкдаьтта цхьан кубически метрана лоархІаш 240 кубометр. вешта аьлча денна бийсанех 90 эзар кубометрга кхоачаш газ дора скважино. Газана — 6,8 процент сероводород (кхьеттел ДаьттагІарча вай № 12 йолча скважиначул а кІезига дукхагІа), мехкдаьттацара піена сангал — .. процент.

Эмбински районе шозлагІа даьнна дукха мехкдаьтта дар из (эггара хьалхара мехкдаьтта 1911 шера даьккхад Эмбе). ХІанз укхаза, кердача майдан тІа бурув техха кхы а шн скважина яьккха йоалаш латт. Цига болх беш ба «Нижневолжскнефть» яхача объединене Арчединска УБР мехкдаьтта лехараш (ГурьевгІа болх беш бола Карабулакски УБР-ера бурувдеттараш санна).

Гурьеве юха вертолетаца дахар тхо. Совещане бъамаьл деш «Эмбанефть» объединене генеральни директора А. Б. Сангалиева чІоагІа баркал аьлар суиженцашта шоашта новкъостал дарах. Сай декхар айса дикка кхоачашдарах тІадикха а волаш юха ціавера со Карабулаке.

Н. ХОЛОПОВ.
«Сунженефть» НГДУ мехкдаьтта промысла мехкатехнолога инженер.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Тахан — Варшава немецки фашистех мукъаьккха 35 шу ауз

Ер сурт даьккхад Варшава центре. Укхаза я дукха тикаш, ательe, моделий ціенош, йоикха а віамига а кафе, ресторанаш. Укхаза масса хана дукха нах гуллу...

В. МАСТЮКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ХАЛКЪА БОАХАМА ХЬАШТАШТА

Йоикха перспективаш йолаш я Болгаре порошкови металлурги. Йоикха давленин лакха температурей йолаш металлически порошках хьаьча кідеделна хІакалехьа кхоачам бу электроники машиностроени химически промышленностей заводашта. Кердача методо чІоагІа дакъалай къахьегама оссарле, материалаш 40 процентага кхачалча кІезигагІа дІаухийт. Цо вІаштІехьдоаших отходех пайда эца а оатхалаш йоагІача бесса нийсса хье е.

Болгарски металлокерамика Іилма-тохкама Института специалисташа лаьрхІача керда разработка юкъе йоаларца 1979 шера 800 тонн лаьрххІа инструментальни болат кхычахьа хьатІа па увзаш дита вІаштІехьдаьлар.

(София — Пресс).

ЧІОАГІЛУ КУЛЬТУРНИ БУВЗАМАШ

Тахан вежарашка долча Лаоси Кампучен халкъашта юкъера отношенеш дукхача сферашна дегІаух. Дукха ха йоаццаш лаосски артистий группа кампучийски провинцешка яха хилар, цар цигача бІаргаьйтар дукхача къамех латтача шоай халкъа искусство. Дукха ха йоаццаш мара полпотовски режимо боадо тІера ца яьнича мехко чІоагІа раьза болаш тІаийцар вежарашка йолча республика зиналаш. Массехк бутт хьалха Вьентьяне гастролешка яха хиннай Кампучe артистически труппа, из віацагІъеллаир цу мехка турнала котало яьккхачул тІехьагІа.

А. ЖАКОВ.
АПН соб. корр.
Вьентьян.

ГІИШЛОШ ХЬАЛЪЯРГА — ШИ МИЛЛИАРД

Чакхдаьнначa шера гІишлош хьалъеча Кубе ши миллиард песо совгІа капиталовложенеш дІалхийтар, из 1970 шера дІадахийтачул 40 процент дукхагІа да.

225 миллион песо дІадахийтaя промышленни предприятеш хьалъеча. Яйгача а кхачан а промышленноста кердача 87 фабрикон заводон хьалхара продукци арахийцай. Цу гІулакхо вІаштІехьдоаккхаргда республика халкъа боахама эша товараш арахьара кІезигагІа хьатІадкхьилга.

Укх шера Кубе хьалъяй 20 медицински учреждени, царца масеехк госпиталь къабешача наха лаьрхІа цхьа цІия. Дукха гІишлош хьалъеш латт юрта а. Укхаза хьалъьча 214 объектана юкъе я баьцадaараш лоптаду моттигаш, иоа тІара оалхазараш леладу фабрикаш, доахан леладу фермаш. Ниттa хьадъяй иттaш гостиницаш, кинотеатраш, стадионаш.

(АПН).

70 ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА

Чехословаке юртбоахама кооперативай къахьегамхоша соахка пачкахьалкхенга деxкад 11400 тонн хо. ХІанзара хьувкъам дикал лакха йолаш ба, цун кхаь дакъах ши дакъа 70 мехкарча эзачикашта дІадахийтад.

Порошока хьисапе а гранулаш йолаш а кердача технологех кийчдаь чехословацки хо дунен рынке чІоагІа хоатташ да. Шу совгІа ха хьача а ший дикал йовш цун, леладеш дукха а аттагІа да. Йий деча заводашка боарам оттабе в хила дац. ДІадахача шера чуийцача хох 15 процентана кердача технологегІа обработка яьй.

(АПН).

Вашингтоно Іоттъам а беш тІаийцача Малхбузен Европа цхьадолча мехкашка хьа а даь керда американски ракетно - ядерни герз дІаниксдара хьакъехьарча решене чІоагІа духхьала яьккхай малхбузеневропейски общественность, ерригa прогрессивни адамле.

СУРТА ТІа: «Аьй» — гера Іоадаройе, — ниттa йоаза дукхача наха даьккха а лоацаш бельгийски столице Брюсселе хиннача демонстраце доакъошхоша.

АДН — ТАСС сурт.

КАЛЕЙДОСКОП

ПРИСЦИЛЛА ЦІА ВОДА

Ноябрь бутт бекъалуш, поездана Одессера Москве а бена, Аэрофлота самолетаца ціабахар Присцилла яха английски кхокх.

ДІадахача шера март бетта кораба Одесса йистте вахача Даниил Марнуса цуй кхокхарч дагІача моттиге бовзаш боаца кхокх. Хьаьна котах баьллача гІоварах хайшад цунна, из спортивно-почтови кхокх Одесса Англера бенилга. Цхьанне а дІалаьяд кхокх наькъа баьна а из укхаза хьанхаьча а да, цудухьа товш дац сиха баьбий Присцилло кхо эзар километр бола кинь. ХьоаналгІа бенар масттa баьниб кердача моттиге а ший ерсий метталарча Голубна яхача ціерага а, цхьа ха яьлча беша кха а баьлар. Укх шера аьккки кІоричаш яьхай цо. Цу кхокха кердача дас наькъат яздаь ший английски коллегага. в Одессерча кхокхарч леладечоа барнал а аьнна, Д. Марнусагара дийхар цо ший оалхазар ціадерзадар.

Кердадарий [illegible] эри Агентства вІаштІехьдаьккхар оалхазар дІадохьийтилга, хІаьта Би-би-си яхача английски радиовещательни корпораце телепередача йир цунах. Ниттa, дукха ца товш Присцилла-Голубка яха наькъа баьина лийнйар «Влю Питер» яхача берашта йолча передачо гойтаргба телезрителашта.

С. ТРОФИМЕНКО.
(АПН).

ЭСМИНЦА ТІА АЛХХА КХАЛНАХ БА

Фордалоша оалаш да: кхалсаг борта тІа яьлча — цхьа хьовзам хила беза. Бакъда, кхьча бесса лерхІараш а ба, йовзаш йолча аре тІа долча тайпара: «Кхалнах боепаш вакха йиш яц дуне тІа». Тара да, США тІема-форда флоте уж шиш хІама цхьана тарде лаьрхІа хилар. «Вашингтон пост» хоам баьча бесса, «кхалсаг форда тІа» яхача лаьрххІача программа гІулакха бехиткхамеча чиновникех цхьанне заявлени яьй, 1983 шера 63 тІема кема тІарча эпсарий дегІалагІча даькъа метта кхалнах хьожабергба аьнна. ХІанзарчоа 10 процент жара бац аме[illegible] флоте кхалнах. Дукха ха йоаццаш «Вулкан» яха ремонт еш дола кема Норфолкера (Штат Вирджини) Средиземни форда тІа дахад. Кемана инспектировали еш хиннача капитана Давид Стэфферуда доклад яьй: «Геную из кхаьчача хилар со кема тІа, сона хетачох, кхалнах юкъе хиннабецаре селла дукха болх булургбацар командага».

(АПН).

Социалистически интеграци лелаш я

ЭНЕРГЕТИКА: ЦХЬАНА ГІУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА КЕРТТЕРА ЛОСТАМАШ

ХьатІайоагІача хана энергоресурсех пайда эцара план оттаеш, СЭВ чудоагІача мехкаша теркалду дунен энергетически боахаме этта хьалаш, цхьана къестаду гаьнарча перспективе социалистически содружества мехкаш доагорцен энергецен Іалашдара дешаш. ХІаьта энергетика даькъера целевой программа оттаеш цар стратеги энергоресурсех кхетамцен кхом бешк пайда эцара тІаерзаь я. СЭВ членаш долча мехкаша энергетика дегІайоалара даькъа цхьана гІулакхаш леладарах дувцар дехаш СЭВ масеехк бехктокхаме балхахо волча хиннав АПН корреспондент Юрий Синяков.

— Юкхьанца белгалйоахаргья вай СЭВ гома чу тІаийцача йІаьхкача хана йолча энергетически программа эггара лоархІамегІара оагІонаш, — йоах СЭВ электроэнергена йолча Массазарча комиссе председатела, СССР энергетикай электрификацен министра Петр Непорожне. — Дувцар да электроэнерги хьаcча чІоагІача доагораша лоаца дакъа совдаккхар, доагора лоха колори йола тайпаш боахама оборота юкъедоаладар: тайша кІор, сланцаш, лигниташ. Советски электростанцей балха опыто хьахьекхар, эггара дарегІа йола электроэнерги прибалтийски сланцех пайда нйбечар луш хилар.

СЭВ членаш долча европейски мехкий кхерани тайшачен кІорийн, хІаьта ниттта лигнитийн запасаш башха дукхагІа-кІезигагІа йоаццаш 105 миллиард тонн я. Уж бизза кхоачам болаш я хьатІайоагІача хана. Йоахала электростанцешна болх бара. Духхьал электростанцей классически тайпашка леладеш хург ма дий электроэнерги хьаяр содружества мехкашка гаргарча иттай шерашка. Цудухьа да Болгарен ГДР-ен, Польша а Чехословаке а халкъбоахама планашка кхерани тайшен кІор, сланцаш, лигниташ яхара дукхагІа средстваш хьожаь хилар.

Электроэнерго производство цахаддаш алсамйоахилта Іалашдара. СЭВ членаш дедча мехкаша плана юкъедихьад 200-ветара 800 мегаваттага кхоачаш боккха нна болта турбоагрегатех пайда эцилга, ХІаьта СССР Костромской электростанце лаьрхІа да 1200 мегаватт ниа бола уникальни энергоблок болх бе йолалийта. Извал нна болаш др революци хилалехьарча Россе ерриге электроэнергетика.

ЙІаьхкача хана йола цхьано гІулакхаш леладара целевой программа декхарийла я ерриге йолаш йола резерваш юкъейоалае. Цунна юкъе доагІа электроцентралашка цхьа чакхдаькхача доагорах шозлагІа пайда эцилга, электросеташка доирхІезигдар, дукха энерги эца производствой энерги хьача моттигашта юхо кхетамца дІанийсъяр. гидроресурсах кхы а дикагІа пайда эцар.

Масала, Дунай яхача додача хи тІа кхоачашъе лаьрхІад кхо болча хих комплексно пайда эцара тІаерзаь интернационални ураш а юкъе йолаш йола массехк проект. Дунай тІарча хьалхарча румыно-югославски электростанцех 80 километр лохагІа хьалъеш в «Аьшка КоангІараш-2» яха гидроэлектрически система. Шинна а мехко цхьатарра дакъа лоац керда объект хьалъеха, хІаьта дІахо йодача хана цхьатерра пайда эцаргба цо хьалуча электроэнергех а.

Из принцип я Дунай тІарча пхих шин проекта кІийле а. Болгарен Румынех хьалъергья «Никопол — Турну — Мэгуреле» яха комплекс, хІаьта Венгрен Чехословаккен хьалъоттабергба Надьямарош яхача венгерски городаи Словаке столицана — Братиславанен юкъе «Габчиково — Надьямарош» боккха энергетически гІирс.

Вай доладаьд шин оагІоно цхьана леладеча гІулакхех дола масалаш. ЛаьрхІа да дукхача оагІоний кІийлея тІа объекташ хьалъе а. Царех цаІ — 4 миллион киловатт низ бола Хмельницки атомни электростанци (Украина, Малхбузехьарча оагІорахьа) хьалюгІаш латт. Из хьалъеча дакъа лоац Венгре, Польшо, СССР, Чехословаке. Царех хІара мехка кхоачаргйолча электроэнерге дукхая атомни станци хьалъеча цо лаьцача даькъа хьежжа хургда. Къоастадеш аьлча, Чехословаке технологически оборудованецен хІаьта ниттта «Татра» яхача деза моссхьаш кхухьачи автомобилаш цен ІалашьергІа гІишло. Польшера ух цига электротехнически оборудовани гІишлоцъю техникех. Ниттта лаьрхІа да Хмельницки АЭС хьалъеча советски болтлошца цхьана къахьегаш вольски специалисташ а хургболаш.

СЭВ гома чу юкъаш я дукхача оагІоний кІийлен тІа гидроаккумулирующи электростанцеш хьалъярах йола предложенеш а: Болгаре «Лакатник», Венгре «Прединасосек». Дувцар да АЭС оптимальни режимах болх белга Іалашдергдола шоай тайпара йола «электрически копилкаш» хьалъяр. Царех пайда эца бакъахьа да «пиковая нагрузка» йолчен хІаьта ниттта аварийни резерва хьисепех.

— Доагора-энергетически боахама прогрессага дувзадина декхараш, — йоах СЭВ секретариата Іилматехнически даькъе цхьана гІулакхаш леладера отдела заведующе Владимир Прокудина, — Іилман техникан деррига доакъой яккалий — экономистийн социологийн системни анализа даь къерча а гонахьарча гов а специалистий, инженерий практикийн Іилмахой-теоретикийн теркама юкъмоттигe латт. СЭВ гома чу къобалдаьд лехара керттера наькъаш. Уж тІадерзадь да традиционни дараш эргадаьха тоадара санна, ниттта энерге керда хьасташ, из хиіца товара методаш, передача средстваш хьяра а. Масала, йовзаш латт маьлха, михи, геотермальни энергех пайда эцара тороназ. ЛерхІаш да ниттта транспортни устройствашен электромобилешен йола тоза тешаме хургйола химически источникаш хьае. Планаюкъедаьха лаьохІа да пайдана болча балха коэффициент 55—60 процентага яхача тарлу тІаа тайпарча, ковчача, чІоагІача доагора магнитно - гидродинамически электростанцешта разработка яр. Дилла йолаш кхача электростанцен 40—42 процент хул из.

Дикалга дилача принципиально керда хургья электропередача тІехчакхйоахкхача линей кІийлен тІа хьаь электроэнергетически система. Из хургда энерге потокаш дикка алсамъяхар а из йоалга кІезигдар а, лаьттанна кІал гІолла цунна транспортировка яра торо а. ХІаьта тІехчанхйоахa обмоткаш йолча электрически машинашa торо хулийт эггара низ болажагІа йолча генераторний двигателийн дозола габариташ лохъе.

ТІехьара, Іилма интеграце кхы цхьаькха лоархІаме лостам энерги дукха чулоацача доакъошка — Іаьржачен бос болчен металлурге, химически, мехкдаьтта, газови промышленносте, гІишлошъеча материалий индустре, хІаьта ниттта юрта боахамен транспортен — дІадохийта доагори энергии кІезигде торо хулийтаргйола технологически система хьара хетаь я.

СЭВ секретарнате 1963 шера дена геологе отдела керте латт Борис Ерофеев. Цо эзараш километраш никъ баьб. Мехка къилбаседенмалхбоалехьарча даькъа тІа олнео корадарах СССР Пачкахьалкхен премиe еннай цунна.

Цунга оаха даь хаттар дар СЭВ деррига мехкашка доагора ресурсаш лехара балхаш дІахо даьдарах лоаца. Дукхкаенита хеталуш да: ерригa территори урагІа а кхорагІа а боккъонца йийза болча Малхбоален Европа мехкашна хІама кордарга доагаха йиш я?

— Гучадаьнначох, — йоах Борис Ерофеева, — геттара дика яиш я. Дувцарга аз тІеххьарча шерий опытах. Венгри, масала, дукхача хана дешо «цхьан гамза» — богатий мохк лоархІаш яр. Ниттa лоархІаргьяр из хІанз а, нагахьа санна геологаш къарбенна бацаре. Сонна хац, луш пайда а боацаш кхы мел хана ядаргьяр дуккха кІор боаллаш йола моттигаш венгерски специалисташа духхьаьтхя СССР карайьнча кІоарга бурув деттара техниках пайда яйца бецаре.

Укхаза хьоахадергда вай дукха ха йоацаш волакаштa «корадаьраш» — Люблина раноперa кІор боалла моттиг. Комплексни реавдигаа дІадахар юхаметтоттадаь (ан)дар ЧССР а: Словаке корояьй тайшен кхерани кІор боалла іннъ моттиг. Румынен Болгарен лигниташ кораьй. ГДР энергетически балансе шоаш боакхача тайшача кІора дакъа геттара лакхача хьонкамга кхоачаьд — 63 процент. ТІеххьара а, СЭВ членаш долча деррига европейски мехкашка мехкдаьттен газа йоалла ши біа гаргга моттиг гучаьнна. Из а лаьттан чехаш масе а оагІорахьа тахнар баьхан долаш хинна хІама да.

(АПН).

КУЛЬТУРЕИ ВАХАРИ

КОМПОЗИТОРА... ИТТ ШУ

Шу хьалха Минска БССР Пачхьалкхен симфоническй оркестра ергlан концерт хулга дуьцуш афишаш тlе язйина дар: «Программе я Куперена, Варламова, Чайковске, Грига, Дунаевска, Сергеевн сочинененаш.» Бакъдар ала, тlехьара цlе сона йоьззаш яцар. Ас телефон техар оркестра выступлени хила езачу филармоне.

— Тимур Сергеевн — композитор, — аьлар сога, цул итт шу даьлнад. Тахан ленкаш ва автор ще.

...Iаьржа костюм тlиюзла кlаьнк рояле хьаlа я чена лекха волавелар. Цхьанемна тlехье шолларгlьар а локхаш левлахаш-яр цул пьесаш: «Борз», «Буьрсадуарг», вальс, полька, бlаьстан, туйран, lан «Дог-уйда». Гlадбеха хиннеча ладуугlадар дlаевлийтадар дебютант, къевсар цул ехархой а — Владимир Кузьменкон Ким Тесакови — Белоруссни пачхьалкхен консерваторе Центральни лаьрхlача музыкальни школа хьехархой.

Уккхьза, филармоне, айзар сона Тимура нана а.

— Тимура ши шу даьнича хене, — дуьц цо, — сона гучадала кlаьнка музыкаца безам болга. Кхо шу даьлча, ноаьхана йоаца ашараш лензар цо. Чlоагlа раьза а волаш, вlаштlехьа массехк сахьат доаккхар инструмент лоцхаш. Тимура вокхагlа вола воше тlера волча спортиенн ловзараша а пианинача тlера ваккацар из. Дикъ ахи шу даьлча ше волаведар из музыка хкоила. Цул тlехьагlа аз лаьрзlар Белоруссни консерваторе йолча музыкальни школа хьехархошка кlаьнк дlахьокха. Тимурага ла а дийгlа, Владимир Кузьменко шийна дlатlаийцар баллара мукъа ваьлча цунна хьехилга, хlана аьлча, ха яленза вола кlаьнк школе дlаэцаргволеш вацар. Цул тlехьагlа ши шу даьлча, Тимур хьалхара классе деша вахар.

— Кlаьнна музыкальни импровизацеша цецваьккхар со, — нанас дуьцачох lотlаток Тимур Сергеевне композици хьехаш волча педагога Ким Тесакова. Дика интуици а цун музыке дикагlа йола оагlув хьаьпатаре.

Деша ваглача юкъагlа Тимура 20 произведени язьйй. Хьалха цо язьъераш яр йокхе йоаца пьесаш, маршаш, полькаш, полонезаш, вальсаш. Цул тlехьагlа кlоаргагlа чулоацам бола сочиненеш хилар. Царех цаl хlанз БССР Пачхьалкхен симфоническй оркестра массадолча концерташта юкъе хlене яц аьнне я. Из «Хатынски баллада» я, цо Белоруссе доазол гlанне ярхьа дlаеозийтае автор.

«Хатынь» яз мемориальни комплекс Минскера шовзтлъе итт километр гаьна я. Цхьан хана уккхаз Хатынь яха белорусски юрт летер. 1943 шера 22 марта фашисташа юрта мел веха саг, царца бераш а долаш, кхий чу а вепла цlи теза ваганир. Цул тlехьагlа пелачаша юртах а цlи техар. Цу моманlагlара ца хоаш цхьа кlаьнк кlелхара ваьлар — Иосиф Каминский, цо йийцар уккхаз хинна трагеди. Мемориала юкъе—дийна доаца бер ба а доаллаш кlелхара ваьннача сага борза фигура. Цун букъа тlехьашка обелискаш — гlайгlане гургалаш даде лийшкий турбаш, Хатынь сенна нах а тlехьа йоагаьнча белорусски кхыма юртий кашемаш.

Шийй классаца Хатыне а хиннe цlаевначул тlехьагlа Тимура дукха хьа лаьккар метта ца могаш. Воl цамогаш хилар кхераш хиннача нанас пианина лакхийтацар цунга. Бакъда, кlаьнк из ца лекхача lалургволеш вацар. Бlь бутт баьлча баллада язьъь ваьлар из.

Цхьайолча хана Тимура шийй произведенеш а йовцаш, кхыраш а лоах. Из Бетховена «Аппассионата» лакха безам болаш ва, амма, цо ше эхь а хеташ дуьцачох, кхоалагlа даьккъе цунна кхулгаш тоъаць. Хlаьта, «Патетически», «Лунни» цун репертуаре я.

Тимураца цхьена музыкальни школа ялх отделене: фортепиани, мерз бома, духовой а ударни а инструментий, хоровой дирижировани, музыка теоре дешаш ва пхи бlаь гаргга сат. Школо хьалкхебачарех дукхагlа бераш Белоруссни консерватора деша ух. Царех цхьабараш дешаш ба Московски а Ленинградски а консерваторешка, Гнесиных цlерагlа йолча Московски институте. Белоруссни музыкальни 263 школе хlанз дешаш 47024 хургволе композитори исполнители ва.

Юрий САПОЖКОВ,
АПН корреспондент.

ВАХАР ИРАЗЕ ХИЛДА ШУН!

Дахача ортот лийнахьа Грозне керда хьалдаьча беран деча центральни цlагlа эгтара хьалха даьча бераshта хетадь торжественни регистрации еш дола цlей хилар.

Цхьайтта сахьат доала ха. Зизаш, кхыдола берашта лаьрхlа совгlаташ бе доахнача, хоза кийчбеннача, гlоабаьннача наха хьалъюз дика кийчъяь йола регистрационни зал. Хьахолаш да керда хьогlа мел воагlачо тахан деддеча берий даьшта, ноаношта, берашта шоашта доаха ловцаш.

Из цlей хьаделлаш, бракосочетане Дворенца керда даьча берашта торжественни регистраци еча отдела инспектора Темишева Зарас аьлар:

— Хьамсара даьй-нохной, дукхадеза хьышийй! Тахан доккха цlей да вай деззер. Вай городе бахача хьалалча къахьегамхой дезалий: Ахуновгlар — Нина Никифоровнайн, Газали Садыковичан; Цоковгlар — Ахьмада Любайн Султана Русланеи; Хажиевгlар — Ярагlе Медихьатен Шамсудина Хизирийн керда лелалхой тlанкийттаб. Дег тlара ловча а боаннхаш даьнъала бувш вай Даьхен керда гражданаш — Ахунов Артеми, Цокова Залинай, Хажиева Мадинай. Вай их царга: «Марша доагlалда шо, тха республика, сийлахьбоккхача Советски мехка керда граждананаш. Ираз-аьттув болаш вахар хилда шун, шоай социалистически Даьхен тешаме къонгаш, мехкарий хилда шох! Тахан шо малаш да хац тхона. Шох хила тарлу товза токарь е лор, художник е поэт, шох моллагlа къахьегамхо хуле а, оаха дег тlара раьза доалаш тlаэц шо тхоай боаххача барт тайнича дезале. Берната вахар хилда шун!»

Горисполкома цlерагlа даьштен ноаношта. Даьхен кердача гражданашта ловца боаккхаш, горсовета депутата, городерча культура отдела заведующе Симина Полина Афанасьевнас дlаделар хlара бера, уж дара тешал деш дола цlе книжкаш берий барбйтта шу даьлча хьаделла мегаргдола письмош-адресаш. Грозне города герба значокаш.

Берий даьша, ноаноша болх беш болча моттигашкара баьхача новкъосташа, дlайха ловцаш а доахаш, дlаделар совгlаташ, зизаш, берашта а даьшта - ноаношта а дlайха моршалаш хьайкадир.

Бах АБАДИЕВ.

Сурта тlа: регистраци еча хане.

И. ПЛИЕВА сурт.

САКЪЕРДАМЕ САЛОIАШ

Гихало цlерагlча поселкерча ахезза вlаштlардаьча цхьан цlена юхxe массаза а дукха бераш хул. Укх цlагlа, цун цхьоалагlча этаже болх беш я «Факел» яха берий клуб. 16-чен, 51-чел школашкара 280 бер да цу клуба балхаца дакъа лоацаш. Сакъердаме чакхдаьлар клубе кердача 1980 шера хетадь цlей. Дика кийчъяь хоза елка яр оттаяь. Керда шу дезде нах чубоагlача наlара лакхехьа бегаш та хьалтеха доаллар сакъердаме дешаш тlадола плакат. Сакъердаш, белаш, ловзаш, ховлийдовзалий хаттарашта жопаш телаш, иллеш доахаш, халхараш деш дlадихьар цар из цlей.

Дика дlайихьар клуба кулгалхоша школерча берий каникулаш а. Вераша уж баха яр города керттерча слнага хьажа. Дукханей суртaш даьхар цига. С. М Кирова цlерагlча культурен салаlарен парка эсоутоле баха тайп-тайпарча санкарошка хьежаш хиннаб.

М. ГАДАЕВ.

Автоматически лаборант

СССР-ен ГДР-ен lилмахоша тlехьарча итт шера хьа я аь арахеийта дlачуенай lилма-тохкама институташка, медицински юртбоахама, промышленни учреждеиешка пайда эцаргда йола дукха приборащ. Цу хана дукха технически теоретически декхараш дунен практика эгтара хьалха кхоачашдаьд.

Хlанз «Карл Цейс» яхача предприяте арахеца йолаьй «Морфоквант» яха анализаторащ. Уж шерра пайда эцаш лелае йиш я генетике (наследственни лазарий диагностикана, коа тlа леладеча хьайбашта, юртбоахама культураща селекци еча эшаш йолча хромосома анализ яра) медицине (цитодиагностика, цlийн консервата тlахьожам лоаттабе), кхечан промышленносте, дисперсни среданаш хьаеча, иштта кхы дlахо а. Цо тоpo хулийтаргья зоацдача хана микрообъекташта экспресс-анализ е, цар индивидуальни характеристикаш lомае. Цар деча бустамий ниийсал лакха я.

«Мофонванто» медицински болхлой къахьегам аттача баьнкха ца lеш, царна керда тороваш а дургъл. Масала, кердача прибора новкъосталца хромосомия лазараш lомаде йиш я (хlанз укх сахьате довзаш да 1000 гаргга цу тайпара лазараш) цар диагностика оттадаре нийсса дарба даран хромосома анализ е, «хромосомии карташ» оттаде йеза. Из хала гlулакх да, хlаьта опыт йолча тохьамхочо а массехк кlирагlа кхьметтел беттанна а болх бе безий да. «Морфоквантаа» новкъосталца хромосома анализ еш хилча аттагlа а из процесс сихагlа а чакхъйикха йиш я.

«Морфоквантас» лаьрда тlа хьаеш я дукха товлаше йоаца цlийна анализа ера эшаш йола приборащ.

ШМЕЛЕВ Игорь.
(АПН).

IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

«Грознефть» объединене «В. И. Ленин — общественни производства эффективность лакхъярах» яха дош дувцаш Iилма - практически конференци чакхъяьннай. Цига «Социалистически боахам лелабечаргара Ленина дlадехаш хинчарехи КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенешкех В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК сопамген хьежжа производства эффективность лакхъяра декхареж» доклад йир парте обкома лекторски группа кулгалхочо Ю. В. Мареченкова.

Цул тlехьагlа къамаьлаш дир кустовой информационно - вычислительни центра керттерча инженера О. А. Оркина, Старогрозненски бурув тохара балхий управлене профсоюзни комитета председателя К. С. Гасанбекова, «Грознефть» объединене отдела начальнии заместителя Л. Ф. Афониннас, Грозненски бурув тохара балхий управлене отдела начальника Л. Д. Кособоковас.

Конференце рекомендацеш тlаийцар.

НАЬХА ДОГ ГlОЗДОАХАР

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цlейна дика толамаш а доахаш тlакхача лерхlаш ба Шалала районерча Автуры юртарча быткомбината болхлой. Цун цхьа цех баракъаш тегаш. Цу цеха заведующи я къона комсомолка Мусаева Зара.

Аз шийга даьча хаттара жоп луш Зарас аьлар:

— Йоккха яц тха коллектив. Ерригга а 10—11 йоlах латташ я из. Бакъда, цхьаькъа йисанц тха коллектив шийна хьалхашке оттадь балха декхараш кхоачеш ца деш. Тха эламигача коллективе эгтара дикагlа ший болх лела. Бет я малача наьха бараньаш тегаш йола швея-мотористка комсомолка Хамержаева Хьурмат. Ер лиъагlа шу да цо уккхаз болх бу. Шийна хово намаьрша дlаlомаду цо ший новкъосташта-мехкарашта. Хlалзлца цхьа саг хиннавац цо тийгача бовзкъа раьза воацаш. Цунна дика хов баракъа малагlча фасонах, мишта тийгача сагата дикагlа товш хургва. Цудухьа раьза ба цунна заказчикаш а новкъостий а. Ший балха ладанеш тlехкхоачашъеш дезача цlейга кхача дош лелла Хьурмата.

Я. ИСРАИЛОВА.

Наха кхетам балара болх тоабеш

ХЬАlАЙНАЧА ОПЫТАХ КОГ ГlОРТОЛГА Ю

Массово - политически болх дlахо эргабоахаш кхы а лакхагlча лагlа тlа баккхара хаддаза теркам тlаухийт Вознесенски газ чакхйоахача завода партийни организаци. Из дош къаьстта ира дийнар соахка гурахьа чакхъяьннача отчетно-хоржамий а хlаьта иштта «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам бувцаш хиннача а собранешка.

Цига яьча докладашка а коммунистий къамаьлашка а дукха критически замечанеш йир наха кхетам балара болх вlаштlехьбоаккхача общественни организацеша леларлонаш еш хиларах, из тоабаро наьнъаш белгалдаьхар.

Из дерригa а ларде а нийна партбюрос мероприятеш оттайир, цу дакъе партийни бюрос санна профсоюзни, комсомольски организацешта а де деза гlулакхаш хьадда белгал а доахаш. Уж кхоачашъяра лоаттабу тlахьожам чlоагlбир.

Эгтара хьалха тхо де гlертар фуд аьлча, из да беррига политико-кхетама болх завода коллектива хьалхашка латтача декхарашца айхагlа бувзар, хlанзалца хьаlоаль ча опытах шерра пайда а эцаш. Хlаьта цу опыто тхона хьахайтад организаторски а массово-политически а балха тlа аьттув балар дукхача дакъе партийни организацешй низ нийса дlа-юха бекъарах, хlара коммуниста ланеш балха опыт, безам теркал а беш, царех беркатагlа пайда ийбарах тийша долга.

Масала, цхьан собране партийни бюрох дикна бехк баьккхар беррига коммунисташ партийни гlулакхаш тlадехка а уж лерттlа кхоачашдеш а кулга цо lалаш ца дарах, цхьабола КПСС членаш вlалла поручени йоацаш хlаьта вожеш йигнел совгlа ярап кхоачашъеш хиларах.

Из гlулaх тахка а техка партбюро заседане дийшар. Цул тlехьагlа юхе йийкъар партийни поручениеш, массанена а цхьатарра дукъ тlаужаргдоль хlама де а тlерташ.

Партийний хьинар айдара чlоагlа лоархlаме да партбюрос партийни группашца лоаттабу бувзам чlоагlбар. Цар денал айдар, хlана аьлча, царга гlолла партийни алпаши массанахьа дlакхачийта а из чlоагlъе а йиш йоландаь. Хlаьта цу гlулакха эша хьалаш долаш да — хlара балха участке вlашагlъехха болх беш партийни группаш. Хьалха цу дакъе критика яьяр завода партийни организацена. Цу дакъе бехктохаме волча партбюро члена А. А. Зоидзкова из нийса кхетаьлга ха доагlа цул тlехьагlа цо из болх дикна эргабаьнна тоабарах. Хlана партбюрос айхха бувзам лоаттабу лохерча звеньяй коллективаща. Цо йиш хулийт цигара гlулакхаш дикагlа довза, царца кулгалделга тоаде. Из бахьни долаш холуш айденнад группашкарча коммунистий хьинар.

Хlаьта «Идеологически, политико - кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дlадекараш кхоачашдара хьакъехьа деш долчох дувцаш белгалдаккха доагlа, цу дакъе керттера мукь тха идеологически балха бlухошта-активисташта тlабужаш хилар. Уж ба пропагандисташ, лектораш, политинформатораш, агитатораш, «Газопереработчик» яхача газета редколлегие членаш. Берригаш а лаьрхlача царех хул 80 гаргга саг. Цар балха лостам телаш ба коммунисташ ия. И. П. Шорана, А. С. Хаменский, В. С. Акинин.

Укх тlеххьарча хана тха политинформатораш, лектораш дlабовзийташ хиннаб «Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизара хьакъехьара» КПСС ЦК соцам. Из гlуланк баьчча сийна коллективе яьржа яхь кхы а йоаржаяра тlадерзадаь чакхдаьккхар цар.

Хаддаза уйла яйташ гlулакх да идеологически балха бlухой харжар, царна кхетам балар, дешийтар. Хlанз КПСС Грозненски горкомерча марксизма-ленинизма сайрийнарча университете заочно деша багlа коммунисташ Ю. П. Молоков, В. П. Пузенко, В. Н. Халина, Р. М. Юркова. Хlаьта хьалха цига дийша ваьнна С. И. Лечаев хlанз завода эгтара дикагlа вола пропагандист ва.

Партийни, комсомольски, экономически дешара системо чулаьцав заводера 318 болхло, инженерно - технически гlулакхаш кхоачашдер. Болх беш я 13 тайптайпара школа.

Отчетно-хоржамий собране белгалдаьккхар цхьайолча школашка занятеш дика вlаштlехьлъха дlахьош йоацилга, нах кlезига тlахулга, цу гlулакха партбюрой администрацеи оагlонгахьара боагтlаш бола тlахьожам лоаттабеш ца хиналга. Из дош партбюро шерача заседане дийцачул тlехьагlа чакхдаьхача гlулакхашта юкъе эгтара лоархlамегlа лархlа доагlа къаьст-къаьстаи юкъарен социалистически декхараш уеттадеш а баьчи балха итогаш еш а боллоша шоай политически санхетам иштта ланхбу теркалдеш хилар. Цул совгlа партбюрой профсоюза заводской комитетен членаш цу гlулакхага хьожаш хилийтара лаьрхlа график оттайир. Цох а дикка пайда баьннилга гуш да хlанз. Хlаьта кхетама болх тоабара иштта дика гlо дергда тхона хlанз вlашагlйоллаш йолча политинформаторийи агитаторийи массазарча школа а.

Ховш да, кхетама болх толамца лелабелга из комплексно вlаштlехьбаккха харах тийша долга. Цудухьа, къаьстта терко ю оаха кхетам балара йолча ерригача формаехи методехи кхетамна пайда эцара. Цу дакъе керттерчарех цаl да яхь лерттlа вlаштlехьйоакхналга, цу гlулакхацара профсоюзни организацие лоархlам айбелга. Хlаьта цу дакъе ланкомо деш дар хайра доацилга ховргдар партийни собранешка коммунисташа деча къамаьлашка ладийгlача. Яхь лелаеча формализм хулийтилга шеко йоацаш дар: итогаш хан-ханнехьа яцар, карагlдаьннараши кхоачамбоацараши дlадовзийтара эшар дацар. Иштта ледара оттабаьбар хьекамчий болам шерагlа боаржабера беш бола болх а.

Партбюрос уж кхоачам боацараш дlадоахилга хьадикхар завкома председателгара В. И. Птихингара. Хlаьта цу хьакъсхьа мнаш дола гlо а дир партбюрос профсоюзни организацена. Хувца бийзар культурно-массови сектора чубоагlа нах. Хlанз сектора кулгалдеш ва шийна тlадиала гlулакх тlах ьнна кховчашдеш вола В. В. Макаров.

Иштта, цу тайпара кхетама балха юкъе дола кховчамбоацараш дlа а доахаш. В. И. Ленин ваь 110 шу дизара кхы а доаккхагlа долча толамашца наькаяха дага я коммунистий хьалхленца дагlм дlахьалхашкаhа уж йола тха коллектив.

В. ЧИРКОВ,
Вознесенска газ чакхйоахача завода партийни бюро секретарь.

Искусства дунен тlа

ЖЫЛДЫЗ—ГlЕТТА БОДА СЕДКЪА

Дас шийй йоlах Жылдаз аьнна цlи тиллай — киргизски меттала седкъа яхилга да из. Да — Абдылас Малдыбаев — шерра вовзаш вола композитор, Киргизе эгтара хьалхара СССР халкъа артист. Дас йоlах тилле цlи бола а шийй малан долаш а я, хlаьта йийй цхьа шу даьлча цунна «Жылдызыьа» яха илли а хетадир цо, из «Са седкъилг» яхилга да. Илли шерра дlадайзар, дукхаеша халкъа илли а лоархl нох.

Цу гlулакко новкъостал даь хила а мег цунна шийй професси лахар: музыках Жылдыза вахара гlулакх хилар. Из Киргизе хьалхара кхалсаг - композитор я.

Пхийтта шу даьлча цо шийй хьалхара фортепиании пьеса язйир, кхы а пхи шу даьлча из Бакински консерваторе деша яхар, укхаза цул хьехархо хилар вовзаш вола композитор Кара - Караев, хlаьта тlехьагlа Жылдыза шийй произведенех цун цунна хетайир.

Консерватори йистехкхачул тlехьагlа Жылдыз педагогически институте музыка хьеха яхар, укхаза «Мурас» яха вокальни ансамбль вlашагlъеллар цо. Цаl шоллагlчунца ювзаенна кхоллам а педагогика а ях цунца. Цо балета, кинофильмашта лаьрхlа музыка, симфонически поэма, сюиташ, фортепианапа лаьрхlа произведеней массехк цикл язьяьй.

Жылдыз — СССР композиторий Союза член, Киргизерча музыканташта юкъе Ленински комсомола преме хьалхара лауреат.

Цун кхоллама къаьстта белгало я киргизски фольклора тайп - тайпара йола палитра хlаизарча музыка элементаща та а ховш вlашагlкхеташ хилар. Композиторо ха а ховш вlашагlтох къаман музыки хlаизара ритмаши. Цудухьа каст-каста сюитана тlаерз из, хlала аьлча фольклори иллей дlа мига формаш дикагlа вlаштlехьдоал уккхаза юкъе йоалае.

Жылдыза хетачох фольклорах пайда эцара гlулакха хlаизарча композитора шийй юкъ хила беза: музыкальни муъам шоллагlа юха а цa оалаш, культура башхалонашка хьежа цар темаш дегlа кхувлилга.

— Вlаштlехьдоале, каст-та киргизски цхьан эпоса хьокхаргьа со, — йоах Жылдыз, — бакьда, цу гlулакха кlоаргагlа йовза еза дунен классика. Со тешаш я, кхыча къамий музыка ца йовзаш хилча, къаман композитор шийх лархlа йиш йоацилгах.

Цудухьа Жылдыз каст-каста мехка гlолла дlа-са ухаш лелаш хул, дунен халкъашта юкъерча музыкальни фестивалашка дукхазза хьаша хиннай.

Къонача композитора дlахо йодача хала кхоачашъе лерхlаш йоккхий планаш я. Пистелькхай «Али - Баба шовзткъа гlаьрахо» яха балет, эгтара хьалхарча киргизски поэтесса Нуркамал Жетыкашкаенай стихаех романсий цикл язъе лерхlаш я. Из кхоллама чlоагlа бехктокхаме гlулакх а да.

Хlаьта из лоархlаш бараш тешаш ба цlенхашта къахьегаш йолча Жылдыз Малдыбаевай талант кердача сабаьшна къагаргхиларах, хlана аьлча Жылдыз яхилга киргизски меттала седкъа яхилга ма дий.

Кадыр ОМУРКУЛОВ,
АПН корреспондент.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КАСТТА ЭКРАНАШ ТlА

«ТКЪАМЕХ ЙОЛА ПОЭМА»

«Ткъамех йола поэма» яхача дилоге чулоац йоккха исторически юкъ — 1911—1970 шераш. Картина турпалаш — гlорбаьнна авиаконструктораш Туполев Андрей Николаевичи Сикорский Игорь Ивановичи. Уж доттагlий хиннаб, бакъда цар наьъаш тайп-тайпарча оагlорахьара лестад Октябрьски революце хьалхарча шера.

Творчески сага вахаре Даьхен тема, цу тайпарча сага Даьхе цхьакха хlаманца хувца йиш йоацаш хилара уйла — иштта я «Ткъамех йола поэма» яхача фильма керттера тема.

Сценаре автораш: Захаров Анатолий, Храбровицкий Даниил.

Режиссер постановщик: Храбровицкий Даниил.

Керттера ролеш ловзаю Ю. Каюрова, В. Стржельчика, Ю. Яковлева, А. Роговцевас, Н. Анненкова, кхычар.

Арахийцад «Мосфильм» киностуди (СССР) — «Икаик» (Куба) — ДЭФА (ГДР) — «Гомон интернациональ» (Франци).

Чечингкинопрокат.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола моттиг хьайоалийта, зурманчаш!».
9.35 — «Хьадийлла книжка». Телевизиони художественни фильм. Шоллагlа фильм. Шоллагlа сери.
10.55 — «Хьехар — са вахар». Фильм-концерт. Йистедаьлча—кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизиони документальни фильмай программа.
15.35 — Эрсийн советски художникий произведенеш 1905 шера.
16.00 — Молдавски ССР искусства мастерий концерт. Фильм-концерт.
17.00 — «Шахматни школа».
17.30 — Хьамсара стихаш.
18.00 — «Эрнст Буш». Телевизиони документальни фильм. Ваь 80 шу дузача дента.
18.30 — «Сакъердаме ноткаш».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Миллионий ленински университет». Советски хоржамий система — дунен тlа эгтара демократичнегlа».
19.35 — Дlалоха РСФСР-а заслуженни артисткас О. Эрделн (Арфа).
19.55 — «Хьадийлла книжка». Телевизиони художественни фильма премьера. Кхоалагlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Доттагlий юкъ».
22.20 — «Тахан дунен тlа».
22.35 — Дlалоха «Апельсин» яхача вокально - инструментальни ансамбло.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Ильин школа».
8.40; 9.40 — Природоведени. 4-гlа класс.
10.00 — Вольфганг Амадей Моцарт. Шоллагlа передача.
10.00; 18.05 — Къамаьл да испански меттаца.
10.30; 11.40 — Муъамаш. 1-гlа курс.
10.50 — А. Н. Радищев «Петербургера Москве никъ бар».
11.05 — Студенташта-заочникашта. Лакхера математика. 3-гlа курс.
13.30 — Материалий духьаленаш. 2-гlа курс.
14.35 — Подготовительни отделене кийчлучарна. Математика. Шоллагlа передача.
15.35 — «Премия». Художественни фильм.
17.05 — «Боккхура лог». Иккъагlа сери.
17.35 — «Деша lехьа гlулакх». Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хьайбаш лелераш болча.
18.25 — «Мохч - Гlапгlайче гlоала».
18.45 — «Хоржамашкара хоржамашка» (гlалгlай меттала).
19.05 — В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга. «Петербургски шераш». Документальни фильм.
19.25 — «Шун хьахатех оттадь концерт (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Теннис. СССР сборни — Франце сборни.
21.00 — Телевизиони документальни фильмай программа.
21.40 — «Нийсенача ха гечон хьайлар». Художественни фильм.

18 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонечар кхаллам».
9.35 — «Хьадийлла книжка». Телевизиони художественни фильм. Шоллагlа фильм. Кхоалагlа сери.
10.40 — «Халкъа инструментий оазаш». Баки. Чакхъьалча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — СССР здравоохранених йола документальни фильмай программа.
15.30 — «Искусство перевода». Советски литература дунен закъашта юкъерча 5-ча конференцех лаьцa.
16.30 — «Орденоса» яхача телестуде концертни зал. Передача дlахьу музыковеда С. Виноградовас.
17.15 — Московски комсомола гlулакхаш.
17.45 — Фаьат болча хьоналгlа «Лелань тиша туфельцаш». Телевизиони фильма премьера (ГДР).
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Халкъа кхаллам». Телевизиони обзрени.
19.45 — «Хоржамашкара хоржамашка».
19.50 — «Хьадийлла книжка». Телевизиони художественни фильма премьера. Шоллагlа фильм. Яьъагlа сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — Искусства мастерий концерт. Чакхдаьлча — «Тахан дунен тlа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — Iилма-популярни фильмаш.
8.40 — «Аьзарий дунен тlа».
9.00 — «Цlаккха а вьжаа ца йоала Линей» яха передача.
10.10 — Английски мотт.
10.40 — Истори. 7-гlа класс.
11.10 — М. В. Исаковский. «Ленинах лаьца уйлаш».
12.10 — Студенташта - заочникашта. Физика. 2-гlа курс.
13.25 — Марксистско - ленински эстетика лардаш.
14.15; 17.30 — Подготовительни отделене кийчлучарна. Физика.
14.45 — Экран — лера.
15.45 — «Звездочет». Телевизиони журнал.
16.30 — Экран — хьехарчоа. Л. Толстой. «Бал чакхьлачул тlехьагlа». 7-гlа класс.
17.00 — Советски Пачхьалкхен бокъонашш лардаш. 8-гlа класс.
17.35 — «Саги космосе» (нохчий меттала).
17.50 — Телевизиони фильм.
18.00 — «Мохч-Гlапгlайче гlоала».
18.20 — Советски хоржамий система — дунен тlа эгтара демократичнегlа яр.
18.30 — Документальни фильм.
18.45 — Парте ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш — вахаре!
19.20 — «Вай лараера бахь». Документальни фильм.
19.40 — Бохкама механизм ергахкыха. Завода встречни план.
20.00 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Велосипед хахкарах йола СССР кубок. Крылатскера передача.
21.00 — Московски Пачхьалкхен филармоне Академически симфонически оркестра концерт.
21.45 — «Цемент». Телевизиони художественни фильм. Хьалхарен шоллагlен сереш.

Хоттам

Тахан республике гlоллен Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде 0—5 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике — 5—10, Грозне — 6—8 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагlонашнахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана — 12—17, дийнахьа — 2—7 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ух. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка

СФ05014. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 274.